Ochrana přírody

KULÉROVÁ PŘÍLOHA ročník 77 číslo 6 2022

ZPRÁVY / AKTUALITY / OZNÁMENÍ

Seminář k poškozování biodiverzity přemnoženou spárkatou zvěří

V posledních letech neúměrně narůstají škody způsobené přemnoženou spárkatou zvěří, především daňky, jeleny sika či divokými prasaty. Začínají si to uvědomovat nejen vlastníci a uživatelé lesů a zemědělské půdy, ale dochází i k vážnému poškození přírody v chráněných územích. Někdy je to přímá likvidace rostlin okusem či vyrytím (často jsou tak ohroženy populace chráněných druhů, jako jsou orchideje či mečíky), jindy zvěř znemožňuje přirozenou obnovu lesa okusem mladých stromků.

Proto Agentura přírody a krajiny ČR zorganizovala ve dnech 12.–13. října seminář nazvaný *Problematika poškozování biodiverzity přemnoženou spárkatou zvěří* s cílem situaci řešit alespoň v rámci současných legislativních možností. Do budoucna by pak měl pomoci nový myslivecký zákon. Seminář byl určen nejen pro pracovníky AOPK ČR, ale i pro zástupce MŽP, národních parků a ČIŽP. Přes 80 účastníků si vyslechlo 13 prezentací, z nichž mnohé vyvolaly živou diskusi.

V prvním bloku byl představen současný stav poškození přírody zvěří v CHKO a MZCHÚ. Petr Bauer (NP České Švýcarsko) popsal, jak vysoké stavy zvěře (jmenovitě jelen evropský, prase divoké, a dokonce ze západních Čech se šířící nepůvodní druh jelen sika) likvidují přírodní stanoviště a ohrožené druhy v CHKO Labské pískovce, České středohoří, Slavkovský les a Český kras.

Zprávy botaniků Martina Kočího a Kryštofa Chytrého o neutěšeném stavu přírody v oborách Radějov a Bulhary nikoho příliš nepřekvapily, obě území jsou již delší dobu medializovaná. Zděšení však vyvolala prezentace botanika Radka Štencla a lesníka Jána Dvořáka (Správa CHKO Jeseníky) o rozpadu subalpínských trávníků v NPR Šerák – Keprník vlivem jelena evropského. Normované stavy jsou tady několikanásobně překročeny (v honitbě Branné až dvanáctinásobně) a podle nedávno provedené studie četnost zvěře dosahuje až 285 jedinců na km^2. Jejím tlakem dochází nejen k likvidaci biodiverzity, ale i k poškozování mrazových forem reliéfu.

Diskuse účastníků exkurze se zástupci LZ Židlochovice v EVL Milovický les. Foto Jonáš Gaigr

Druhý blok byl věnován nástrojům a příkladům řešení s cílem více využívat současné legislativní možnosti. Zahájil ho Vladimír Dolejský, náměstek pro řízení sekce ochrany přírody a krajiny, pohledem MŽP. Právnička Paula Filipová (AOPK ČR) ukázala, jak byl aplikován § 66 zákona 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (PR Kútky a EVL Milovický les) a § 88 téhož zákona (PR Kútky).

Kolegové z ČIŽP Petr Szymonik a Martin Zýka představili pravomocné uložení pokuty za poškození přírody a použití intenzivní technologie při oborním chovu zvěře v CHKO Poodří v oboře Poodří Kunín.

V dalším bloku následovaly ukázky řešení z národních parků, kde není péče o území odtržena od péče o zvěř jako jinde v ČR. Zatímco v KRNAP je podle náměstka Václava Jansy hlavním nástrojem lov a přezimovací obůrky, Jan Kozel ukázal, že v NP Šumava je snaha ponechat rozsáhlou část bez vlivu člověka, již nyní tam funguje pěti vlčích teritorií. Vlci pomáhají regulovat zvěř i na Broumovsku, podle Tomáše Krajči se tam aktuálně vyskytuje ve třech teritoriích kolem třiceti jedinců. Naopak regulace stavu zvěře v NP Podyjí je stále závislá na aktivitě lovců, jak vysvětlil náměstek Petr Vančura.

V posledním bloku představil Milan Hron z Pro Silva Bohemica, z. s., jak hledat rovnováhu mezi lesem a zvěří a jak tomu pomoci. Vlastník se může například bránit cestou vyčíslování a uplatňování škod, vyvíjením tlaku na uživatele honitby k odstranění příčin problémů nebo v krajním případě tlakem na honební společenství ke změně uživatele honitby.

Druhý den si účastníci semináře pod vedením botanika Kryštofa Chytrého a Vladana Riedla (RP Jižní Morava) prohlédli zvěří poškozené EVL Milovický les a Soutok – Podluží. Na lokalitách výkladem provázeli i Zdeněk Piskač a Jan Dovrtěl (LZ Židlochovice).

Cílem tohoto semináře, organizovaného v rámci projektů *Jedna příroda* a *Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice*, bylo představit celoplošné ohrožení naší přírody a především společně hledat možnosti řešení. Nyní by měla navázat široká diskuse s resortem zemědělství. Výsledky by se pak měly odrazit nejen v novém mysliveckém zákoně, ale především ve zlepšení stavu naší přírody. ▪

Závěrem lze zopakovat motto z jesenické prezentace:

„*Cesta k nápravě nebude jednoduchá ani rychlá, ale je potřeba začít…*“

Ivana Jongepierová a Jana Javorská

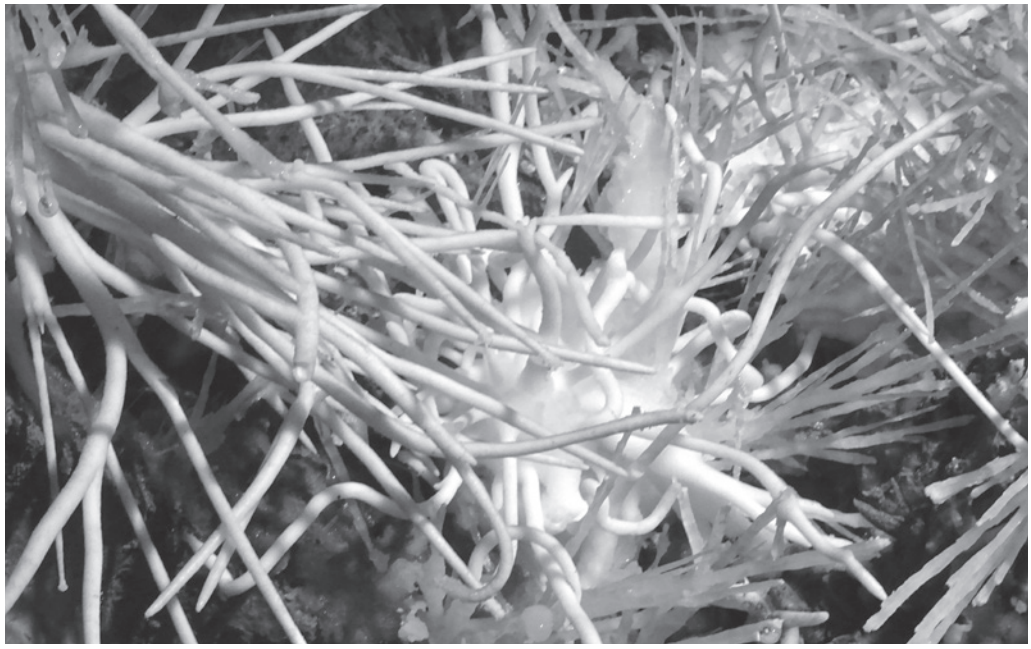

Ochtinská aragonitová jeskyně je přírodním klenotem s výskytem aragonitu. Foto Karel Drbal

Úvodní přednáška v historické budově Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovském Mikuláši. Foto Karel Drbal

14. vědecká konference „Výskum, využívanie a ochrana jaskýň“

Ve dnech 6.–8. září 2022 se konal na Slovensku v Liptovském Mikuláši již 14. ročník vědecké konference s mezinárodní účastí „Výskum, využívanie a ochrana jaskýň“. Akce zaměřená výhradně na speleologickou problematiku se tradičně koná v dvouletých intervalech. Letošní ročník byl organizován při příležitosti 100. výročí objevení Važecké jeskyně, 50. výročí objevení Stratenské jeskyně a 50. výročí zpřístupnění Ochtinské aragonitové jeskyně. Všechna tato výročí pochopitelně rezonovala i v programu konference a výstavě o Važecké jeskyni uspořádané Slovenským múzeem ochrany prírody a jaskyniarstva. Konferenci pořádala Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky Banská Bystrica, Správa slovenských jaskýň Liptovský Mikuláš, Slovenská speleologická spoločnosť a již zmíněné Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva Liptovský Mikuláš. Ve dvou dnech zaznělo celkem 27 odborných přednášek a bylo představeno 6 plakátových sdělení. Příspěvky byly zaměřeny jednak na jubilující jeskyně, ale také na problematiku geologické stavby, hydrologie, mikroklimatu, morfologie, mapování, speleobiologie, paleontologie a archeologického výzkumu jeskyní na Slovensku i v zahraničí. Pozoruhodným byl příspěvek zabývající se managementem střediska cestovního ruchu Demänovská Dolina v kontextu ochrany přírody a jeskyní v důsledku rozsáhlých developerských a podnikatelských aktivit v národním parku Nízké Tatry. Součástí konference byla i návštěva Važecké jeskyně i celodenní speleologická exkurze do Stratenské jeskyně a do zpřístupněné Ochtinské aragonitové jeskyně. Správa jeskyní České republiky na konferenci vyslala delegaci s příspěvkem M. Koudelky s názvem „Zpřístupněné jeskyně v České republice jako významná zimoviště letounů (Chiroptera)“ a posterem autorů J. Sirotek, J. Weigel, V. Ouhrabka, F. Kuda „Mapování systému Amatérské jeskyně“. K. Drbal byl pověřen organizačním výborem konference moderováním bloku přednášek zaměřených na ledové a sufózní jeskyně a geoekologický výzkum. Řada slovenských vědeckých konferencí byla vždy velkou motivací i pro českou stranu uspořádat podobné odborné fórum. To se podařilo až v roce 2021,

kdy byla poprvé organizována na českém území konference k Mezinárodnímu roku krasu a jeskyní 2021 pod záštitou Světové speleologické unie. Konference „Kras, jeskyně a lidé 2021“ pořádaná Správou jeskyní České republiky ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, Českou geologickou službou a Českou speleologickou společností tak položila solidní základy pro odborné fórum i v České republice. Ročníku 2022 se ujala Česká geologická služba a přípravou ročníku 2023 se zabývá Česká speleologická společnost. Nyní zbývá sladit dvouletý cyklus se slovenskou stranou tak, aby probíhaly konference s krasovou tematikou střídavě v obou zemích. Nezbývá než těmto aktivitám popřát, aby byl vždy dostatek témat k prezentacím, diskusím a času ke vzájemnému setkávání. ■

Karel Drbal

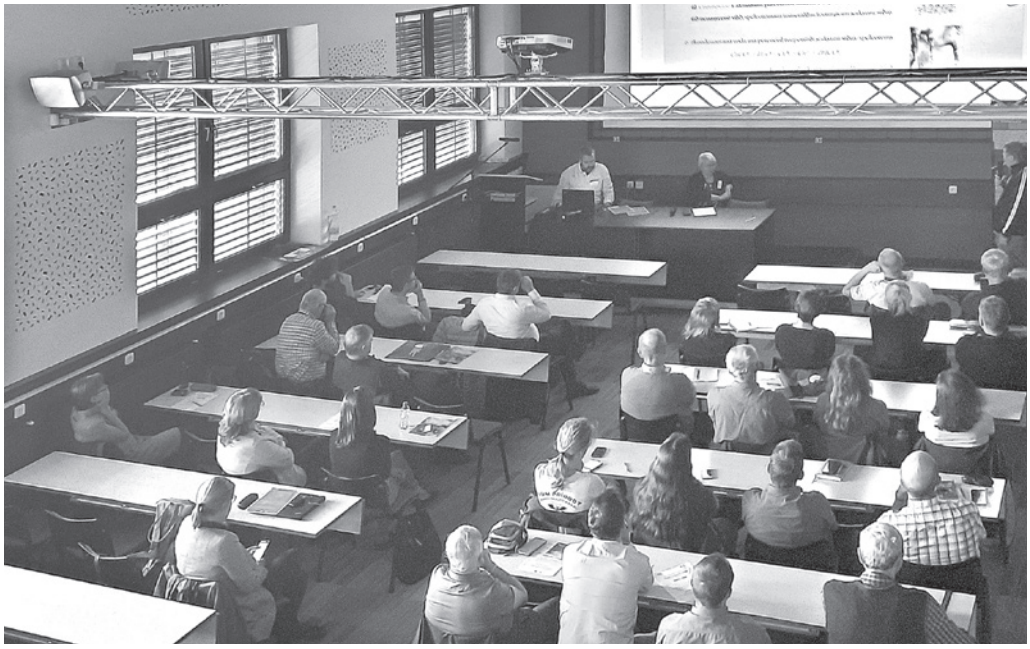

Účastníci konference v jednacím sále Hotelu Panorama v Češkovicích. Foto archiv SJČR

1. ročník konference Kras, jeskyně a lidé

Ve dnech 23.–24. září 2022 uspořádala Česká geologická služba ve spolupráci s Českou speleologickou společností, Správou jeskyní ČR a AOPK – CHKO Moravský kras 1. ročník vědecké konference k problematice udržitelného rozvoje v krasových oblastech „Kras, jeskyně a lidé”. Konference navazovala na nultý ročník, který se konal na podzim 2021. Rok 2021 byl zároveň vyhlášen jako Mezinárodní rok jeskyní a krasu. Úvodního ročníku se pořadatelsky velice úspěšně ujala Správa jeskyní České republiky. Akce proběhla pod záštitou Union Internacionale de Spéléologie za podpory Ministerstva životního prostředí a znovu využila patronství Mezinárodního roku jeskyní a krasu, který byl rozšířen i na rok 2022. Jako místo konání byl již tradičně zvolen Hotel Panorama v Češkovicích u Blanska.

Cílem konference bylo zlepšit povědomí veřejnosti o problematice jeskyní a krasu a jejich vztahu k podzemním vodám, zdůraznit význam jeskyní a krasu pro udržitelný rozvoj, zejména v oblasti nakládání s vodami, zemědělství, rekreačního využívání a zachování kulturního i přírodního dědictví, poukázat na důležitost správné péče o jeskyně a kras a jejich důslednou ochranu a zdůraznit úlohu vědy, výzkumu, vzdělání a ochrany životního prostředí v mezioborové interakci. Svoje příspěvky prezentovali zástupci České geologické služby, CHKO Moravský kras, Správy jeskyní ČR, České speleologické společnosti, International Union of Speleology, Moravského zemského muzea, Domu přírody Moravského krasu, Vysokého učení technického v Brně, Přírodovědecké fakulty MU, Akademie věd České republiky a členové místních samospráv. Celkem 18 přednášek bylo rozděleno do čtyř tematických okruhů: Kras a voda, Kras a jeskyně, Kras a ochrana přírody, Kras a lidé.

V sekci Kras a voda byly prezentovány příspěvky o původu vody v krasových oblastech, skapových vodách, hydrologii nejrozsáhlejšího systému České republiky – Amatérské jeskyně a problematiky čištění odpadních vod.

Sekce Kras a jeskyně přinesla hlavně speleologicky zaměřené příspěvky z geologicky laděné expedice do Černé Hory a historii speleopotápění v severní části Moravského krasu a také příspěvek o roli tektoniky při tvorbě jeskyní. Dále byla představena úloha speleologie jako multidisciplinárního odvětví.

V sekci Kras a ochrana přírody byly prezentovány jak dílčí výsledky geochemických studií ve vybraných jeskyních Moravského krasu, tak i pozitivní dopady zatravňování v Moravském krasu na biodiverzitu. Zajímavostí byla studie „lampenflóry“ ve zpřístupněných jeskyních.

A konečně v sekci Kras a lidé byly shrnuty výsledky archeologického výzkumu těžby a zpracování železné rudy v Moravském krasu a prezentace víceletého projektu České geologické služby v Moravském, Hranickém, Javoříčském, Mladečském a Chýnovském krasu.

Závěrem byli účastníci svědky speciální přednášky o unikátní rekonstrukci obličeje paleolitické ženy z Mladečských jeskyní.

Nakonec byli všichni účastníci pozváni na 2. ročník konference v roce 2023, které se organizačně ujímá Česká speleologická společnost. Poté následoval společenský večer. Druhý den konference se uskutečnily odborné povrchové a podzemní exkurze v přístupných i nepřístupných jeskyních Moravského krasu. ■

Vít Baldík

Konference k 50. výročí vyhlášení CHKO Český kras

Rok 2022 byl v Českém krasu ve znamení 50. výročí vyhlášení chráněné krajinné oblasti Český kras. Zřizovací výnos má datum 12. dubna 1972. Vyvrcholením akcí připomínajících toto výročí byla odborná konference „Český kras včera, dnes a zítra“, která se konala ve dnech 3.–4. listopadu 2022 ve Svatém Janu pod Skalou v areálu zdejšího kláštera, kde dnes sídlí Svatojánská kolej – vyšší odborná škola. Příznačné je, že ve stejných kulisách unikátního místa se specifickým geniem loci probíhala také konference k 40. výročí před deseti lety. Další zajímavostí je, že ve zdejší škole působil několik let Jan Svatopluk Procházka, význačný prvorepublikový přírodovědec a učitel, který již v té době navrhoval ochranu přírody a krajiny svatojánského údolí.

Výklad Pavla Skaly k managementové lokalitě na Třesině. Foto Jindřich Prach

Konference byla slavnostně zahájena v předvečer konání ve Valdštejnském sále Senátu Parlamentu České republiky. Záštitu převzal místopředseda Senátu Jiří Oberfalzer, senátor za okresy Beroun a Praha západ, kde se nachází převážná část území CHKO.

Vlastní konference začala ve čtvrtek dopoledne exkurzí do okolí Svatého Jana, konkrétně pěší vycházkou na vrch Třesina u Hostimi. Téměř stovka účastníků se rozdělila do skupin, které vedli pracovníci Správy CHKO, jedna byla věnována zájemcům o problematiku lesa, ale na kopci a pod ním všichni obdrželi podrobné informace Pavla Skaly ze spolku Třesina, který se dlouhodobě o lokalitu stará a zajišťuje různorodou péči ve prospěch zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin a bezobratlých živočichů, přičemž vůdčím druhem je okáč metlicový a další druhy motýlů. Toto téma bylo pojednáno i v prezentaci v průběhu konference. Krásné počasí přispělo k vydařené návštěvě managementových ploch a lokalit, kde jsou v rámci záchranných programů na předem připravená místa úspěšně vysazovány ohrožené druhy rostlin a motýlů.

Čtvrteční odpoledne uvedl Bedřich Moldan zamyšlením nad ochranou přírody Českého krasu v globální perspektivě a připomněl zejména udržitelný rozvoj území v období klimatické změny a uchování biologické rozmanitosti a zastavení úbytku druhů. Hlavní čas byl pak věnován souhrnným přednáškám a prezentacím na klasická témata paleontologie, geologie, karsologie, hydrogeologie a živé přírody na příkladu vyšších rostlin, měkkýšů a brouků. Skvělá byla přednáška o fosilních obratlovcích. Většina autorů shrnujících přednášek se přednostně věnovala novým poznatkům v uplynulých deseti letech a zasadila nové poznání do mezinárodních souvislostí. První přednášející Petr Budil z České geologické služby připomněl obrovské zásluhy Ivo Chlupáče a stejně tak Lucie Juřičková vyzdvihla zásluhy Vojena Ložka při poznávání a ochraně Českého krasu. Velmi přínosné a poučné byly i dvě prezentace na téma zemědělského pravěku a zasazení krasových doubrav do biogeografického kontextu. Posluchače zaujaly také „historické“ přednášky o přípravě vyhlášení CHKO a její činnosti v počátečních letech a také o významu Českého krasu pro vývoj botanického poznání a geobotaniky spojený s osobností Jana Jeníka.

Druhý den konference byl maratonem kratších prezentací s velmi širokým tematickým záběrem. Úkolem bylo představit rozmanité bádání v Českém krasu, který je svou jedinečností a také blízkostí Prahy cílem mnoha projektů, diplomových prací a dalších výzkumných činností. Většina těchto aktivit se odehrává ve spolupráci či na podnět Správy CHKO. V první části dominovala lesnická problematika – ochranářská péče, hospodaření Lesů ČR, výmladkové lesy, ohrožení zvěří, mikroklima v lese, hrabání lesní padanky jako péče o biodiverzitu, monitoring a druhově bohatá vegetace lesních fragmentů. V další části vynikly informace o sukcesi na opuštěných polích a změnách mikromozaiky stepí a seznámení s prvními suchozemskými rostlinami z českého siluru. Zoologické prezentace představily rozmanitost a velmi dlouhodobé sledování letounů, aktuální početnost ledňáčků, průtah pěnic černohlavých a také novinky ve fauně motýlů a monitoring bezobratlých v lomech. Společenské souvislosti ochrany přírody a krajiny byly prezentovány na příkladu práce s veřejností, působení na stavebníky, sčítání návštěvníků nebo komunitního aspektu činností v těsném okolí hlavního města či pohled soukromého zemědělce na spolupráci se Správou CHKO. Ta představila hlavní oblasti aktivní péče o ekosystémy a ohrožené druhy s využitím finančních prostředků ze státního rozpočtu i fondů EU. Nechyběla ani informace o studii cestovního ruchu ve svatojánském údolí a návrhy na řešení této turistikou přetížené lokality. Většina přednesených přednášek je k dispozici ve formě ppt prezentací na webu AOPK ČR, kde se s nimi zájemci mohou seznámit podrobněji https://nature.cz/cesky-kras-vcera-dnes-a-zitra.

Součástí konference byly samozřejmě odborné diskuse přímo v sále a také v kuloárech. Mnohé se protáhly i do pozdních nočních hodin a měly vysokou společenskou úroveň. Exkurze do kostela s vynikajícím výkladem Michala Šedivého, správce areálu Svatojánského kláštera, obohatila všechny účastníky. V chodbách kláštera byly po celou dobu konference k zhlédnutí výstavy související s výročím, dále expozice o činnosti AOPK ČR, o obojživelnících a plazech a výběr snímků Českého krasu „z nebe“ od Jiřího Jirouška, které doplnila zcela nová kniha vydaná autorem při příležitosti výročí a konference (recenze viz minulé číslo časopisu).

Na závěr konference zazněl příslib využití zamyšlení Bedřicha Moldana z úvodu v činnosti Správy CHKO tak, aby další výroční konference mohla bilancovat úspěšné naplnění slov o poznání a udržitelném rozvoji a o zachování vysoké biodiverzity území. ■

František Pojer, Hana Hofmeisterová

50 LET 1972 - 2022 CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST ČESKÝ KRAS

NÁZORY A POLEMIKA

Přísná ochrana přírody jako jeden z důležitých přístupů k zachování biologické rozmanitosti v ČR

V článku otištěném na stránkách tohoto časopisu (OP, č. 1/2022) jsem se pokusil upozornit na slibné (a náročné) výzvy *Strategie pro ochranu biologické rozmanitosti EU do roku 2030* a současně na prakticky chybějící diskusi v rámci ochrany přírody v ČR, jak tyto výzvy naplnit. Těžištěm článku byla úvaha o možnostmi naplnění přísné ochrany přírody na 10 % území České republiky. Článek přinesl argumentaci, proč by měla být i tato náročná vize mezi ochranáři diskutována, řešena a – vhodným způsobem a schůdnými cestami – naplňována. Reakce Michaela Hoška a Davida Storcha (OP, č. 3/2022) je příslibem, že diskuse na dané téma se skutečně rozběhne. Polemický tón otištěné reakce představuje pro iniciátora výzvu započatou diskusi v zárodku neopouštět. Na druhou stranu obdobně přímá polemika by nejspíše další diskusi a možnosti nalezení perspektivního řešení neprospěla. Tento příspěvek se tedy namísto pokračování polemiky snaží o vyjasnění a shrnutí shody a rozdílů v pohledu autorů obou textů, která by poskytla pevnější bázi pro praktické naplňování vizí ochrany přírody.

Střídání generací buku a jedle v člověkem málo ovlivněném jedlobukovém lese je příkladem proměnlivosti spontánně se vyvíjejících lesů (prales Sinca, Rumunsko). Foto Jeňýk Hofmeister

Bezzásahovost a aktivní management jako komplementární přístupy

Vedle přísné ochrany přírody, spočívající v ponechání přírodních stanovišť samovolnému vývoji vytvářející vhodné prostředí většinou pro druhy citlivé na činnost člověka, je pro uchování biologické rozmanitosti střední Evropy důležitý i specifický management lidskou činností spoluvytvářených či zcela vytvořených stanovišť, v některých případech s neobyčejným počtem druhů, jejichž přežití může být do značné míry na udržení managementu závislé. A nakonec máme i stanoviště degradovaná, která k tomu, aby byla atraktivní pro vzácné a ohrožené druhy, potřebují „obnovit“ či „restaurovat“, ať již spontánním působením přírodních procesů, či cíleným lidským opatřením. Strategie ochrany biologické rozmanitosti EU do roku 2030 (dále jen Strategie EU) přiznává každému z těchto způsobů ochrany přírody svůj význam pro záchranu biologické rozmanitosti a své cíle staví na jejich kombinaci. Přísná ochrana přírodních stanovišť tak představuje jen jeden z možných typů managementu chráněných území. Jinými slovy by bezzásahovost neměla být vnímána jako protipól aktivního managementu, ale oba přístupy jako vzájemně se doplňující a nápomocné v úsilí o zachování a podporu biologické rozmanitosti.

Bezzásahový management je vhodným přístupem ochrany pro některé typy přírodních stanovišť, především těch typů lesních stanovišť, které by v prostředí málo ovlivněném lidskou činností tvořily dominantní typy přírodních stanovišť v krajině – u nás typicky bukové lesy a horské smrčiny. Podpora bezzásahového managementu těchto stanovišť s velkou rozlohou není rozmarem ochrany přírody, ale nezbytným předpokladem pro zachování jejich biodiverzity. Čím větší území přísná ochrana zahrnuje, tím mají populace organismů stanoviště obývajících lepší perspektivu. Proč? Spontánní sukcesní cyklus těchto lesních ekosystémů může v přírodních podmínkách trvat dlouhá století, aby pak byl v jednom okamžiku přerušen přírodní disturbancí (vítr, kůrovec, oheň apod.) na rozloze běžně převyšující výměru většiny našich současných maloplošných chráněných území. Přírodní disturbance obvykle iniciují výrazné změny struktury a fungování ekosystémů. Přestože jsou tyto změny naprosto přirozené a z pohledu biodiverzity žádoucí, v případě malých lokalit mohou vyvolat náhlou změnu přírodních podmínek celého chráněného území. Organismy, kterým vyhovují jen určité podmínky v rámci přirozené variability daného stanoviště, tak mohou na malých lokalitách vyhynout i v důsledku svého přirozeného vývoje. Heterogenita struktury lesních stanovišť, která se v průběhu sukcesního cyklu vystřídají na jedné konkrétní lokalitě, může být vyšší než heterogenita podmínek relativně velkého území v daném časovém okamžiku. Velká část vzácných druhů lesních organismů nachází vhodné podmínky pro život jen na stanovištích určité sukcesní fáze, takže podmínkou jejich setrvalé existence v konkrétním chráněném území je jeho dostatečná velikost umožňující souběžný výskyt všech sukcesních fází s odpovídající rozlohou.

Mají-li být přísně chráněná území rozlohou velká, měli bychom v souladu s výzvou Strategie EU usilovat o prosazení této ochrany na 10 % území ČR? V tomto bodě se autoři dříve otištěných textů neshodnou. Proti ochraně takto velkých území mluví (kromě praktických překážek vyplývajících jejím zaváděním v kulturní obývané krajině) i riziko ztráty biodiverzity řady nelesních, i některých lesních a dlouhodobým managementem udržovaných stanovišť v důsledku jejich spontánního vývoje. Naproti tomu pro ochranu velkých území o rozloze odpovídající 10 % území ČR mluví možnost jejich přirozeného fungování na úrovni krajiny včetně vytvoření a udržení trofické komplexity. Trofickou komplexitou rozumíme strukturované a úplné potravní řetězce, které vyvažují roli jednotlivých funkčních skupin organismů v ekosystému a vliv těchto skupin na jeho fungování.

BOX 1: MODELOVÉ ÚZEMÍ

Kde se u nás nachází rozlohou velké území, na němž se odborníci s různými postoji k přísné ochraně přírody shodnou, že ponechání samovolnému vývoji by bylo ideálním managementem pro zachování a podporu biodiverzity? Modelová situace v EVL Východní Krušnohoří již byla nastíněna v úvodním článku, a ačkoli se určitě nejedná o jediné vhodné území, lze předložit dostatek přesvědčivých argumentů pro jeho přísnou ochranu. Ty zčásti vyplývají ze zachovalosti přírodních stanovišť a zčásti z unikátního krajinného kontextu. Rozloha celé EVL Východní Krušnohoří činí 14 635 ha, na nichž má být zajištěna ochrana celkem 14 předmětů ochrany (tab. 1). Více než polovinu rozlohy EVL pokrývají acidofilní a květnaté bučiny jako nejrozšířenější typ stanoviště, ovšem ani rozloha dalších typů lesních stanovišť na území EVL není zcela okrajová.

Symbolické z pohledu tohoto textu je, že předmětem ochrany EVL je i pět typů nelesních stanovišť vyžadujících aktivní management, byť jejich rozloha je podstatně menší. Rovněž v případě druhů předměty ochrany zahrnují na jedné straně druh vyžadující převážně bukové porosty málo, či lépe vůbec, ovlivňované přímými lesnickými zásahy, tak na druhé straně dva druhy motýlů vázané na nelesní stanoviště s aktivním managementem. Nejrozšířenější stanoviště bučin je z velké části tvořeno staršími až velmi starými porosty, které jsou v posledních letech postupně obnovovány. Rozloha porostů starších než 130 let s dominancí buku v nejstarší etáži na území EVL činí podle dostupných údajů lesní hospodářské evidence (zdroj ÚHUL) bezmála dva tisíce hektarů, rozloha bukových porostů starších než 150 let více než 1300 hektarů a bučin starších než 200 let úctyhodných 407 ha. Porosty starší než 130 let, v nichž dominují duby letní a zimní, javor klen a mléč a ojediněle i další druhy listnatých dřevin, pak pokrývají dalších více než 300 ha rozlohy EVL.

Bukové porosty se nacházejí na svazích Krušných hor s různým sklonem a převážně jihovýchodní expozicí, ovšem díky četným údolím potoků kolmým na hlavní hřeben Krušných hor je území geomorfologicky mimořádně pestré a zahrnuje svahy s různým sklonem i expozicí. Rovněž rozsah nadmořských výšek v území je mimořádný (280–877 m n. m.), zejména s ohledem na krátkou vzdálenost mezi úpatím a hřebenem Krušných hor. Bukové porosty tak rozhodně nelze označit za monotónní, ale vyznačují se naopak velmi proměnlivou strukturou i maximální výškou v závislosti na expozici, sklonu svahu a hloubce půdy. Spolu s dalšími uvedenými typy lesních stanovišť tak v EVL Východní Krušnohoří na poměrně malém území nacházíme neobvykle pestrou mozaiku zachovalých lesních stanovišť, jejichž ponechání samovolnému vývoji ve své celistvosti by mohlo přinést významnou vzpruhu pro lesní biodiverzitu celého regionu.

Dalším důležitým impulzem pro vyhlášení modelového bezzásahového území je i uvažované ponechání přilehlé části hnědouhelného dolu (se sesunutými svahy Krušných hor) samovolné sukcesi. To by gradient přírodních podmínek zahrnutých do území ponechaného spontánnímu vývoji dále rozšířilo s potenciálně významným vlivem na biodiverzitu celého území. Celková rozloha přísně chráněného území by tak mohla snadno činit několik tisíc hektarů a zahrnovat všechna lesní stanoviště potenciálně profitující ze samovolného vývoje i navazující stanoviště s primární sukcesí v opuštěné části důlního prostoru. Realizace tohoto záměru by sice sama o sobě zdaleka nestačila k naplnění cíle přísně chránit 10 % území ČR plynoucího ze Strategie EU, určitě by však šlo o vykročení správným směrem.

Tab. 1 Předměty ochrany v EVL Východní Krušnohoří a jejich rozloha

Předmět ochrany v EVL Východní Krušnohoří	rozloha (ha)
Lesní stanoviště:	
Acidofilní bučiny	5436
Květnaté bučiny	2574
Horské třtinové smrčiny	284
Smíšené jasanovoolšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy	116
Suťové lesy	100
Rašelinné smrčiny	57
Nelesní stanoviště:	
Horské sečené louky	292
Vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpínského stupně	73
Chasmofytická vegetace silikátových skalnatých svahů	67
Druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích	39
Evropská suchá vřesoviště	18
Druhy:	
Kovařík fialový	
Modrásek bahenní	

Nejvíce diskutovaná je role velkých býložravců a vrcholových predátorů, jejichž přítomnost či nepřítomnost je zásadní pro směřování dalšího vývoje obývaného prostředí. Jejich přítomnost by mohla umožnit udržení světlomilných druhů organismů i ve spontánně zarůstající krajině. Příroda sama by se tak alespoň v případě některých stanovišť mohla postarat o jejich aktivní management, který by se tak stal integrální součástí jejich spontánního vývoje. Aktivní management ochrany přírody by pak mohl být více soustředěn na rozlohou malé a v kulturní krajině izolované lokality, kde aktivní management zůstane předpokladem jejich zachování. Trofická komplexita by nebyla úplná bez vrcholových predátorů. Velcí predátoři jako medvěd, vlk či rys se v současnosti vyskytují na území 16 až 20 evropských států. Z nich pouze rys dlouhodobě žije na území ČR s odhadovanou početností necelých sto dospělých jedinců (Kaczensky *et al.* 2012). Přinejmenším ze strany vlků je ovšem v posledních letech zaznamenáván čilý zájem trvale osídlit i naše území, takže jde jen o to, vysvětlit veřejnosti důležitost přítomnosti vrcholových predátorů pro další vývoj naší přírody.

Stav přírodních stanovišť a jejich druhová diverzita

Přírodní podmínky mnoha přírodních stanovišť u nás nevyhovují vzácným druhům organismů, kterým by tato stanoviště měla sloužit za útočiště. Týká se to nejen specifických typů stanovišť s celkově malou rozlohou, kde bývá kromě neúměrného vlivu lidské činnosti na vině i absence aktivního managementu a které se dle Naturového hodnocení nacházejí v nepříznivém stavu. Stejně naléhavě se tento problém dotýká i řady běžně rozšířenějších typů přírodních stanovišť, které nejlépe prospívají při

absenci jakéhokoli managementu a které se dle Naturového hodnocení nacházejí v příznivém stavu. Jako příklad mohou posloužit stanoviště bučin (zahrnující acidofilní, květnaté, horské klenové i vápnomilné bučiny). Jejich celková rozloha v ČR činí 2300 km² (3 % rozlohy ČR) a nesčetné inventarizační průzkumy různých skupin organismů opakovaně potvrzují, že jde o prostředí na biodiverzitu většinou chudé. Naproti tomu červené seznamy ohrožených druhů lišejníků, makromycet, bezobratlých i dalších skupin organismů zahrnují velký počet druhů, pro něž jsou právě tyto bučiny typickým stanovištěm. V současné krajině ČR však najdeme jen několik málo izolovaných bučin s obdivuhodnou druhovou diverzitou významnou v celoevropském kontextu (např. Žofínský prales).

Jak lze vysvětlit poměrně velkou celkovou rozlohu daného typu stanoviště a současně jeho nízkou schopnost poskytovat útočiště na dané stanoviště navázaných druhů? Příčina tkví právě v malém podílu přísně chráněných stanovišť, umožňující uplatnění přírodní dynamiky na struktuře těchto stanovišť a procesech se v nich odehrávajících. Drtivou většinu bukových porostů u nás reprezentují stinné hospodářské porosty bučin do věku 150 let s absencí starých odumírajících stromů, mrtvého dřeva a pestřejší horizontální struktury porostu jako důsledku působení přírodních disturbancí. Takové porosty neposkytují vhodné podmínky pro vytvoření životaschopných populací většiny ohrožených druhů organismů. Přitom rychlost promítnutí přísné ochrany do struktury běžných hospodářských bučin (Vandekerkhove *et al.* 2009; 2011) dokládá smysl takového opatření pro ochranu biologické rozmanitosti (box 1). Při zachování současných způsobů hospodaření a pokračující lesnické obnově porostů starých bučin hrozí, že se nám sice podaří zachovat a možná i zvyšovat rozlohu bučin i příznivý stav těchto typů stanovišť (dle Naturového hodnocení), vzácné druhy vázané na tento typ stanoviště však budou čím dál vzácnější, v horším případě vyhynulé. ■

Jeňýk Hofmeister

Svobodný prales Ščúrnica vznikl vykoupením mýtního porostu ze sbírky iniciované v lokalitě žijícími ochránci přírody (Bílé Karpaty). Přirozená mortalita stromů a působení přírodních disturbancí umožňují rychle zapomenout na hospodařením zjednodušenou strukturu porostu. Foto Jeňýk Hofmeister

Literatura:

Kaczensky, P., Chapron, G., von Arx, M., Huber, D., Andrén, H., Linnell, J., 2012. Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe, European Commission, Brussels, part 2.

Vandekerkhove, K., De Keersmaeker, L., Menke, N., Meyer, P., Verschelde, P., 2009. When nature takes over from man: Dead wood accumulation in previously managed oak and beech woodlands in North-western and Central Europe. For. Ecol. Manage. 258, 425–435.

Vandekerkhove, K., Keersmaeker, L. De, Walleyn, R., Köhler, F., Crevecoeur, L., Govaere, L., Thomaes, A., Verheyen, K., 2011. Reappearance of Old-Growth Elements in Lowland Woodlands in Northern Belgium: Do the Associated Species Follow, Silva Fenn. 45, 909–936.

V čem je problém?

Jakožto autor dvou boxů v citovaném článku, a nikoli hlavního textu (který napsal Michael Hošek) se necítím oprávněn pokračovat v diskusi o tom, jak vážně brát nové evropské směrnice týkající se obnovy přírody a striktní ochrany. Pokusím se namísto toho vyjasnit, v čem se s Jeňýkem Hofmeisterem shodujeme a kde je vlastně jádro sporu.

Nový text Jeňýka Hofmeistera považuji za vyvážený a inspirativní a s kolegou Hofmeisterem se v řadě ohledů shoduji. Panuje srozumění v tom, že ochráníme tím více organismů, čím větší je rozloha jejich prostředí, stejně jako v tom, že přirozené disturbance mohou vytvářet biotopy, bez nichž by některé populace zanikly. Přirozené disturbance přitom má smysl podporovat jen na velkých plochách, poněvadž jen tak je zajištěno, že nepostihnou celé chráněné území a celé populace cenných druhů. Z toho plyne, že v některých případech se vyplatí chránit cenné populace a cenná společenstva tak, že vymezíme velkou plochu, kde necháme působit spontánní procesy a budeme jen málo zasahovat.

V čem je tedy problém? Sám jsem měl z Hofmeisterova textu pocit nevyváženosti ve směru zdůrazňování „přísné“ ochrany, tedy bezzásahovosti. Ve zmíněných boxech jsem se snažil poukázat na to, že v situaci, kdy hlavní problém většiny našich biotopů je přibývání biomasy (tedy zarůstání krajiny a/nebo zvyšující se dominance malého množství druhů), přísná ochrana čtená jako „nechání být“ může v mnoha případech přírodě uškodit. A z toho hlediska může být tlak Evropské unie na přísnou ochranu předem určené – a to relativně hodně velké – plochy mírně řečeno kontraproduktivní. Samozřejmě jako obvykle je ďábel skryt v detailu, tedy v tom, co přesně se přísnou ochranou myslí. Jenže pokud Hofmeister v prvním článku píše, že jde o „vyloučení záměrného ovlivňování probíhajících přírodních procesů lidskou činností“, tak riziko ztráty biologické rozmanitosti vlivem nárůstu biomasy několika málo dominantních druhů bude značné. Protože to je přírodní proces, a to nezávisle na tom, že jsme je svou činností nebo naopak nečinností spustili.

Zastánci přísné ochrany nebo bezzásahovosti o těchto problémech často vědí, a tak argumentují,

že přirozené procesy také znamenají právě přírodní disturbance, které jdou proti kumulaci biomasy – požáry, kalamity, vliv velkých herbivorů. To je v pořádku, pak ale nastává otázka, do jaké míry se na tyto samovolné procesy lze spolehnout. A odpověď je jak kdy, jak kde, ale velmi často nevíme. Dokonce bych neváhal říci, že se lze spolehnout jen na to, že přirozené procesy povedou dříve nebo později k situaci, kterou jsme nečekali. Což nemusí být nutně špatně – jenže pokud je cílem ochrany přírody zamezení vymírání populací, druhů a celých společenstev, je to docela nebezpečné. Není žádné ekologické pravidlo, že by přirozené procesy měly vést k vyšší perzistenci populací, co už na daném území jsou, natož populací cenných druhů.

Jádro problému se totiž skrývá v zavedené dichotomii bezzásahovost – aktivní management. Jejím základem je iluze, že máme možnost do přírody nezasahovat a jen nechat „přirozené procesy“ běžet. Jenže žijeme v období antropocénu, k němuž mimo jiné patří to, že jsme si uvědomili, jak provázané jsou přírodní děje s lidskou činností. I když vymezíme „bezzásahové“ území, už tím vymezením jsme do něj nezvratně zasáhli. A pořád zasahovat budeme – šíření nepůvodních druhů (včetně patogenů), zvyšování úživnosti ekosystémů vlivem hnojení dusíkatými atmosférickými spady a oxidem uhličitým, to vše jsou procesy, které se podílejí na změnách všude okolo nás (včetně globálního zvyšování biomasy rostlin) a způsobuje je člověk. V každém případě tedy zasahujeme, záměrně či nezáměrně, a tudíž je klíčové, jak přesně se rozhodneme zasahovat. Všechno je z tohoto hlediska management a jde o to se rozhodnout, jaký typ managementu bude v daném případě a pro daný účel lepší. K tomu budeme potřebovat poměrně detailní znalost ekologie celého systému – a i tak nemáme jistotu, že to dopadne tak, jak předpokládáme.

Jak z toho ven

Rozpor mezi mým náhledem na celou problematiku a postojem Jeňýka Hofmeistera ve skutečnosti není nijak zásadní. Určitě se u nás dají najít území, která jsou velká a zároveň o nich lze předpokládat, že je můžeme nechat být a pozorovat, co se na nich děje – třeba diskutované Východní Krušnohoří. Pokud nepůjde o území hostící poslední populace cenných druhů, můžeme si dovolit experimentovat s tím, jaké procesy se tam rozběhnou, a je dost možné, že budeme příjemně překvapeni. Nebo se můžeme pokusit zasahovat jen určitými způsoby, třeba introdukcí velkých herbivorů. Jen si neumím představit, že by nám v tom měla či mohla pomoci nějaká směrnice EU o tom, kolik území má být vyčleněno pro „přísnou ochranu“. Na druhou stranu, tlak na ochranu relativně velkého území jistě usnadní politická rozhodování, pokud najdeme území, která za to stojí. Hledejme je tedy, ale buďme připraveni na to, že nikdo nás nezbaví břemene rozhodování o tom, jak s daným územím nakládat a co vše nechat na „přirozené“ (ve skutečnosti člověkem zásadně ovlivněné) procesy. ■

David Storch

MEDAILONKY

František Pelc jubiluje

František Pelc se narodil 4. října 1962 v Turnově a tomuto městu zůstal věrný dodnes, žije zde s manželkou Ivetou a spolu zde vychovali své dva syny Marka a Adama. Již na druhém stupni základní školy propadl své celoživotní zálibě – poznávání přírody, která je už 35 let jeho profesí a posláním.

Po studiu na gymnáziu v Turnově absolvoval v letech 1981–1986 Přírodovědeckou fakultu UK v Praze, kde diplomovou práci věnoval výzkumu ptačích společenstev na imisních holinách Jizerských hor. Poté nastoupil na Správu CHKO Český ráj, v letech 1987–1989 byl okresním ekologem pro okres Semily, odkud se v roce 1990 přihlásil na uvolněné místo vedoucího Správy CHKO Jizerské hory, kterou pak vedl až do r. 1995, kdy byl ministrem životního prostředí Františkem Bendou vybrán na místo ředitele čerstvě ustavené Správy chráněných krajinných oblastí ČR. V roce 2002 byl zvolen poslancem Parlamentu ČR. Po skončení poslaneckého mandátu se vrací do státní ochrany přírody a stává se ředitelem zreformované Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, kterým je dodnes, pouze s přestávkou mezi r. 2007–2010, kdy jej ministr životního prostředí Martin Bursík povolal na místo náměstka ministra řídícího sekci ochrany přírody. Jubilant se věnuje také lektorské činnosti. Externě přednáší na České zemědělské univerzitě v Praze politiku ochrany životního prostředí a také zasedá ve vědecké radě Fakulty životního prostředí této univerzity a správní radě ČZU. Je členem čestné rady Českého svazu ochránců přírody a předsedou správní rady Nadace Ivana Dejmala.

Začátek soustavného poznávání přírody, zejména ptáků

Spolužáci Františka Pelce na základní škole Pavel Vonička a Jan Černý sbírali brouky, zejména z čeledi tesaříkovitých a střevlíkovitých. Preparáty v entomologických krabicích a vůně naftalínu Františka inspirovaly ke sbírání motýlů, za nimiž se vydával do okolí, i v zimě, do jeskyní Českého ráje. Byť motýlí svět prozkoumal podrobně, u této skupiny hmyzu nezůstal (na rozdíl od Pavla Voničky, který je dnes naším předním entomologem a kurátorem entomologických sbírek Severočeského muzea). Nicméně ze znalosti motýlů s oblibou své okolí zkouší dodnes. Ostatně i slavnému výroku expremiéra Andreje Babiše „*My chceme znovu motýle*“ předcházela Františkova edukace, kdy se snažil tehdejšího předsedu vlády seznámit s problémem vymírání motýlů a dalšího hmyzu v současné zemědělské krajině.

Zájem o hmyz u Františka rychle nahradila ornitologie. V sedmé třídě začal navštěvovat ornitologický kroužek vedený turnovským sokolníkem Zdeňkem Hovorkou. Když v té době poprvé vylezl dvacet metrů vysoko do koruny velkého smrku ve Vazoveckém údolí u Turnova, aby zde okroužkoval a fotografoval mláďata jestřába lesního, zažíval nejen přiměřenou dávku strachu, ale i zcela výjimečné pocity. Jestřába v té době myslivci likvidovali prakticky na potkání a František pocítil potřebu tato krásná zvířata nějak chránit. Každý víkend na druhém stupni školy podnikal na kole značky ESKA exkurze za ptáky po Českém ráji, a to za jakéhokoliv počasí. Nemohl nejprve sehnat dalekohled a vzpomíná, jak používal staré divadelní rakousko-uherské kukátko skoro bez zvětšení a jak mu následně kamarád Kamil Reiniš půjčil krásný prvorepublikový dalekohled Srb a Štys 7×50. Až když se rodiče přesvědčili, že u ornitologie zřejmě vydrží delší dobu, dostal k narozeninám slušný japonský dalekohled. Svá dvouletá pozorování shrnul ve své prvotině Avifauna Českého ráje a zúčastnil se s ní krajského kola soutěže Natura Semper Viva (předchůdce středoškolské odborné činnosti) konaného v Pardubicích.

Později začal navštěvovat i vzdálenější lokality, jako např. přehradní jezero Rozkoš, kde se naučil poznávat bahňáky, které velmi slušně určuje dodnes. Zájem o ornitologii později trochu utlumil a zajímal se i o další skupiny organismů

a širší vazby a fungování přírody, ale nikdy ho úplně neztratil. Za ptáky vyjíždí dosud do vzdálených i blízkých destinací jak ve volném čase, tak při pracovních cestách.

Milovník Českého ráje a Jizerských hor

František Pelc má v České republice mnoho oblíbených míst, ale dvě se zcela vymykají – Český ráj a Jizerské hory. Přírodu Českého ráje poznával od svého dětství a začínal zde s horolezectvím. Na Správě CHKO Český ráj v r. 1986 zahájil svou kariéru v ochraně přírody, a i když později zastával jiné pozice, nikdy se tomuto území, které má ostatně i dnes ze svého rodinného domu na dohled, nepřestal věnovat. Nejintenzivněji na začátku tohoto století, kdy se účastnil složitých jednání se stovkami zastupitelů obcí a pomáhal projednat rozšíření CHKO o Maloskalsko a Prachovské skály, což se v r. 2002 nakonec podařilo.

S Jizerskými horami spojil svůj život v r. 1990, kdy v Liberci nastoupil na místo vedoucího správy CHKO. Věnoval se zejména obnově imisemi poškozených lesů, podařilo se mu navázat dobrou spolupráci s lesníky a dohodnout se na dlouhodobé strategii obnovy a stabilizace lesa s využitím nově vymezených biocenter a původního genofondu dřevin (Pelc 1994, 1999). Jde o jeden z prvních úspěšných velkých projektů ekologické obnovy v ČR (Pelc 2012). Velké úsilí věnoval ochraně jizerskohorských bučin (Pelc 1992). V roce 1999 se povedlo sloučením několika zvláště chráněných území a zahrnutím navazujících zachovalých lesních porostů vyhlásit jednu z největších NPR v ČR (vč. ochranného pásma 27 km^2). Jako velké ocenění snah o ochranu této oblasti je jistě možné vnímat zapsání jádrové zóny NPR Jizerskohorské bučiny jako přírodní lokality na seznam světového dědictví UNESCO v loňském roce.

Jubilant se podílel na vyhlášení i dalších maloplošných chráněných území – v CHKO Jizerské hory např. rezervace Jedlový důl a Malá Strana či přírodní památky Klikvová louka. V CHKO Český ráj prosadil v r. 1995 ochranu unikátních suťových lesů na opuce na dvou kilometrech úbočí kaňonu Jizery jako PR Bučiny u Rakous.

Na realizaci projektů obnovy lesů a péči o přírodu v Jizerských horách se snažil získat potřebné finance. Navrhl a prosadil státní dotační „Program stabilizace lesa v Jizerských horách a na Ještědu“, který fungoval až do r. 2008. Nechtěl však spoléhat pouze na stát a tak v roce 1993 založil Nadaci pro záchranu a obnovu Jizerských hor. První významnější prostředky nadace obdržela z Nadace prince Bernarda z Nizozemska a od významné české, německy píšící spisovatelky Libuše Moníkové. Za dobu své existence nadace podpořila stovky projektů v celkové výši téměř 30 mil. Kč. V roce 1997 byla na návrh Františka Pelce působnost nadace rozšířena i mimo oblast Jizerských hor, ale její zaměření zůstalo stále stejné – na ochranu a obnovu přírody. Nadace se při té příležitosti přejmenovala na Nadaci Ivana Dejmala pro ochranu přírody. František Pelc je stále předsedou její správní rady.

Zoufalství na imisní holině v Jizerských horách v r. 1990. Foto archiv AOPK ČR

S prezidentem Václavem Havlem a předsedou Federálního výboru pro životní prostředí Josefem Vavrouškem na exkurzi obnovovanými imisemi poškozenými lesy v Jizerských horách v r. 1990. Foto M. Drahoňovský

S předsedou Senátu ČR Petrem Pithartem a senátorkou Libuší Benešovou v CHKO Broumovsko v r. 2001. Foto archiv AOPK ČR

Cenu rektora ČZU obdržel František Pelc v r. 2017. Foto T. Kott

Politik ochrany přírody

František Pelc patří mezi několik málo ochránců přírody, kteří se nebáli vstoupit do politiky. Vnímal totiž, že ochranu přírody ovlivňuje politika velmi silně na všech úrovních, od té komunální až po celostátní a mezinárodní. Byl proto po řadu let členem městského zastupitelstva a městské rady v Turnově (1990, 1993–2006).

V letech 2002–2006 působil jako poslanec Parlamentu ČR, kde zastával funkci místopředsedy sněmovního výboru pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí a byl členem mandátového a imunitního výboru. Jako poslanec se v r. 2004 významně podílel na přijetí novely zákona o ochraně přírody a krajiny implementující „naturové“ směrnice Evropské unie. Byl spoluautorem pozměňovacího návrhu zavádějícího náhradu újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření v důsledku omezení z důvodu ochrany přírody, která je dnes jedním z nejvýznamnějších ekonomických nástrojů státní ochrany přírody.

Jubilant je stal spoluautorem první politiky ochrany přírody v ČR po r. 1989. Společně se S. Mlčochem a J. Hoškem sestavili první Státní program ochrany přírody a krajiny, který v r. 1998 schválila vláda ČR. V roce 2010 byl pod jeho vedením v pozici náměstka ministra životního prostředí program aktualizován.

Od r. 1995 působí (vyjma dvou přibližně čtyřletých přestávek, kdy byl poslancem Parlamentu ČR a náměstkem ministra) ve vedoucí pozici české státní ochrany přírody. Je obtížné vybrat nejvýznamnější projekty, které jako ředitel Správy chráněných krajinných oblastí ČR (sedm let) nebo později Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (zatím jedenáct let) inicioval nebo se na nich podílel. Jistě mezi ně patří zpracování „Programu rozvoje chráněných krajinných oblastí“ v roce 1998 a 2000, který předběhl svou dobu (Pelc a kol. 2000). Dalším nadčasovým projektem bylo uzavření smlouvy o spolupráci mezi AOPK ČR a státním podnikem Lesy ČR o vymezování a monitoringu bezzásahových území v lesích v r. 2002 (po aktualizaci je jejím cílem vymezení 5000 ha bezzásahových lesů). Ale nejvýznamnějším počinem je institucionalizace a konsolidace speciální ochrany přírody a krajiny s využitím modelů z vyspělých zemí.

Obdivovatel a znalec africké přírody

František Pelc je nadšeným a zkušeným cestovatelem. Každoročně podniká s rodinou či kolegy výpravy za poznáním přírody a krajiny nejrůznějších zemí všech světadílů. Naprostá většina jeho cest však míří do Afriky, která mu doslova učarovala. Vztah k Africe a její přírodě získal ze zažloutlých diapozitivů z přelomu let 1965 a 1966, kdy pobýval rok v Somálsku s otcem, který zde byl pracovně jako servisní pracovník továrny Škoda Liaz. Od dětství toužil se do Afriky vrátit. Podařilo se mu to až v roce 2002, kdy jako poradce vicepremiéra navštívil Světový

Poznávání Afriky se stalo Františkovi celoživotním osudem. Na fotografii s Himby v Kaokolandu v r. 2007. Foto Iveta Pelcová

summit o udržitelném rozvoji v Johannesburgu a přírodní rezervaci Pilanesberg. Poté začal do Afriky jezdit prakticky každoročně, a pokud bychom jeho všechny pobyty na černém kontinentě sečetli, strávil na něm již tři roky.

Afriku nechce jen poznávat, ale také chránit tamní rychle ubývající divočinu a pomáhat místním obyvatelům. Z rodinných a nadačních financí podporuje strážní službu v místních národních parcích, snaží se zprostředkovávat pomoc z rozvojových státních programů i nejrůznějších privátních a nadačních finančních zdrojů, zejména v oblasti rozvoje ekoturismu. Šetrný turistický ruch totiž vnímá jako jeden z klíčových nástrojů ochrany zdejší unikátní a rychle mizející přírody a regionální ekonomické prosperity. V roce 2012 založil mj. s Bedřichem Moldanem základní organizaci Českého svazu ochránců přírody „Pro Africa“, pod kterou soustředí své snahy a aktivity na podporu africké přírody vč. vydávání různých tiskovin.

Čeho jubilant v ochraně české přírody lituje?

Mezi své neúspěchy řadí, že nezvrátil v pozici náměstka ministra životního prostředí nesprávné vytváření Natury 2000, kdy se namísto využití a doplnění české soustavy zvláště chráněných území budovala soustava paralelní a nyní jen s největšími obtížemi obě soustavy spojujeme a bude nám to trvat ještě mnoho let. Naštěstí nově připravovaná legislativa EU na obnovu přírody míří stejným směrem.

Další velký neúspěch vidí v podceňování práce s veřejností, kdy se mu nepodařilo dlouhodobě vytvořit dostatečnou kapacitu v rámci státní ochrany přírody věnující se této oblasti. Vnímá, že ochrana přírody je především společenskou objednávkou (Pešout, Hušek 2012), a proto je podpora veřejnosti a navyšování ochranářské gramotnosti naprostou nezbytností pro další existenci a rozvoj oboru.

Plány a výzvy do budoucna?

Mohlo by se zdát, že Františka Pelce již zajímají pouze velké rozvojové projekty v Africe či různá zásadní rozhodnutí v ochraně přírody na národní, či lépe evropské nebo globální úrovni. Opak je však pravdou. Ve své pozici přirozeně řeší především zásadní otázky ochrany přírody a krajiny, ale dokáže si stále najít čas na realizaci drobných lokálních projektů. V poslední době se např. aktivně zapojil do projednávání a podpořil snahy o obnovu mokřadů u Sedmihorek v nivě říčky Libuňky v Českém ráji, které mimochodem koncem 80. let vytrhl z projektu odvodnění (Šťastný, Bednářová 2022). Rád by viděl více podobných projektů ve svém okolí, jako je obnova rybníka a mokřadů rybníka Žabakor, ale např. i obnova informačního střediska Věžák v CHKO Český ráj nebo informačního střediska v Mariánskohorských boudách v CHKO Jizerské hory.

Mezi velké výzvy, na jejichž uskutečnění se delší dobu soustředí, bezesporu patří vyhlášení národního parku Křivoklátsko, CHKO Soutok a Krušné hory a rozšíření NP Krkonoše o jádrové území CHKO Jizerské hory. Neustává v prosazování změn v hospodaření v lesích a nakládání s vodními toky.

Rád by prosadil realizaci rozvojového projektu šetrné turistiky podporujícího uchování biodiverzity v Zambii, Gabonu či jiné zemi v subsaharské Africe. Nejosobnějším aktuálním projektem jubilanta zůstává kromě péče o vnoučata vydání knihy „*Afrika – mizející přírodní poklady; Cestopisné poznámky ochranáře přírody*“, která má v rukopisu již 1200 stran. Věřím, že ji dokončí v dohledné době.

Františka jsem poznal před čtvrtstoletím. Děkuji mu za přátelství, ve kterém můžeme sdílet vše dobré i špatné nejen v ochraně přírody a krajiny, ale i v osobním životě. Přeji Františkovi srdečně pevné zdraví a splnění všech výše uvedených i mnoha neuvedených plánů, které zatím jen nosí ve své mysli.

František Pelc publikoval stovky odborných a popularizujících sdělení v různých časopisech (Ochrana přírody, Živa, Vesmír), sbornících, denících a dalších platformách. Výběr vč. literatury, na které se odkazuje tento medailonek, nabízí elektronická verze tohoto čísla časopisu Ochrana přírody. ■

Pavel Pešout

Výběr literatury:

Pelc F. (1992): Projekt záchrany největšího komplexu bučin v Čechách. Sborník 25 let Chráněné krajinné oblasti Jizerské hory. Český ústav ochrany přírody. Liberec: 72–75.

Pelc F. (1994): Záchrana a využití původního genofondu dřevin pro obnovu imisemi poškozených lesních ekosystémů Jizerských hor. Ochrana přírody 49: 194–200.

Pelc F. (1999): Program revitalizace imisně zatížených lesních ekosystémů Jizerských hor. – Sborník Severočeského Muzea – Přírodní vědy, Liberec, 21: 5–16

Pelc F. (2012): Obnova imisemi poškozených lesů Jizerských hor. In: Jongepierová I., Pešout P., Jongepier J.W. a Prach K. (2012): Ekologická obnova v České republice. – AOPK ČR. Praha

Pelc F., Plesník J. (2012): Organizace ochrany přírody v USA: poučení pro Evropu? Ochrana přírody 67(3): 26–29

Pelc F., Plesník J. (2016): Nová naděje pro ochranu velkolepé africké přírody, nebo jenom další formální zákres na mapě? Ochrana přírody 71(1): 44–48

Pelc F., Ambrozek L. (2015): Národní park Rwenzori-Měsíční hory. Živa 63: 42–44

Pelc F. (2016): Čas na změnu. Vesmír 10: 90

Pelc F. (2017): Návrh projektu rozvojové spolupráce v Zambii. Ochrana přírody72(2): 42–48

Pelc F. (2018): Ochrana přírody v České republice. Čtvrt století změn a budoucnost. Vesmír 97: 90–92

Pelc F., Lodin M. (2020): Studie proveditelnosti: Zvýšení ekonomické prosperity venkovské komunity a zlepšení ochrany přírody s využitím rozvoje ekoturismu v Zambii. Ochrana přírody 75(2): 42–48

Pelc F. (2020): Nadějný náhradník smrku? LN 16. ledna

Pelc F., Zahradník P. (2021): Potřeba nového systému financování ochrany přírody v subsaharské Africe. Ochrana přírody 76(6): 46–50

Pelc F. (2022): Naše lesy budou jiné. LN 31. 7.

Pelc F.(2022): Zachraňovat přírodu něco stojí. LN 24.5.

Pešout P., Hušek J. (2012): Ochrana přírody je společenská disciplína; k životnímu jubileu Františka Pelce. Ochrana přírody 67(6)6: 32–33

Šťastný V., Bednářová K. (2022): Revitalizace Sedmihorských mokřadů. Ochrana přírody 77(4)4: 9–13

VZPOMÍNKY

Jiří Flousek – rytíř ochrany přírody našich hor

Dne 14. listopadu 2022 vyhasl předčasně život velkého člověka. Ten den jsme někteří z jeho kamarádů vyrazili ven zavzpomínat na Jirku o samotě a nechat projít bolest nohama do země. I ptáci jako kdyby o odchodu svého velkého zastánce věděli. Všude bylo hrobové ticho.

Jirka žil naplno a není snadné stručně vystihnout šíři jeho zájmů. V prvé řadě měl nadevše rád svou rodinu, byl ženatý a měl tři děti. Celý profesní život prožil ve Vrchlabí, kde pracoval jako zoolog na Správě Krkonošského národního parku. Velmi se těšil na aktivity v důchodu, až bude mít více času na své milované ptáky a uteče konečně všem lejstrům, jejichž psaní ho již vyčerpávalo. Plánovaný červnový odchod do důchodu a pokračování výhradně v odborné práci už však Jirka nestihl. Zákeřná nemoc mu nedovolila ani dokončit započatou ornitologickou sezonu a sčítání ptáků na jeho oblíbených transektech. Mělo být čtyřicáté, jubilejní. Jirka byl najednou zničehonic upoután na lůžko, v intenzivní péči lékařů. Jeho génius po půl roce nerovného zápasu odešel na věčnost. Pro Jirku je tato fráze výstižná, neboť jeho odkaz vůdčí osobnosti v české ochraně přírody a ornitologii a zároveň skromného a dobrého člověka zde zůstane napořád.

Dne 14. 11. 2022 ve věku pouhých 65 let odešel na onen svět neuvěřitelný člověk, přírodovědec RNDr. Jiří Flousek, Ph.D. Foto Kamila Antošová, KRNAP

Jirka se narodil 23. srpna 1957 v Náchodě, kde absolvoval gymnázium. V té době se začal věnovat ornitologii – konipasům horským na Metuji a v jejím okolí. Již tehdy se projevila jeho schopnost řešit problémy komplexně. Zajímala ho tehdy druhová variabilita tohoto druhu v areálu rozšíření, a tak obeslal světová

muzea s žádostí o zapůjčení sbírkového materiálu ke studiu. Z východních Čech se vydal studovat do Prahy, kde úspěšně absolvoval systematickou zoologii na Univerzitě Karlově v Praze a do svého odborného portfolia zařadil netopýry. Hned po škole v roce 1981 nastoupil jako zoolog na Správu Krkonošského národního parku ve Vrchlabí a krátce nato ji dočasně opustil, aby absolvoval povinnou základní vojenskou službu v severních Čechách. Armádu nikdy rád neměl, ale vzpomínal na tuto životní etapu v dobrém – poznal tam pár zásadových lidí, jako byl on, a i tam mu pomohla „přežít" jeho milovaná ornitologie. V 80. letech se v Krkonoších naplno projevily následky imisního znečištění rychlým odumíráním horského lesa. Jirku tato situace nenechala chladným a opět se projevila jeho systematičnost a vědecký entuziasmus – zakládá srovnávací transekty pro sčítání ptáků a kvadráty pro monitoring drobných savců, aby postihl a porovnal vývoj na imisních holinách, v odumřelém lese s ponechanými stromy a ve zdravých porostech. Dosavadní výsledky těchto výzkumů shrnuje v doktorské práci *Společenstva ptáků a drobných savců v imisemi postižených oblastech Krkonoš: struktura a vývoj*, kterou úspěšně obhájil v roce 1992. Při své preciznosti a snaze o maximální vědeckou serióznost a objektivnost se snažil používat pro odborníky v předrevolučním Československu špatně dostupné moderní metody statistického hodnocení dat. Jirka si jako zásadový člověk ve všech směrech nijak nezadal s komunistickým režimem. Porevoluční vývoj dal šanci vyniknout právě takovým lidem, jakým byl on – erudovaným a zároveň morálně silným. Jirka se v roce 1994 stal náměstkem – vedoucím odboru ochrany přírody Správy KRNAP, která se sloučila s horskými částmi lesních závodů, a tuto pozici zastával až do roku 2009. Poté se vrátil zpět na pozici odborného zoologa. Jeho přirozená role vůdčí osobnosti ochrany krkonošské přírody byla a je i nadále vzorem pro mnoho jeho mladších kolegů.

Ochranu přírodních hodnot považoval Jirka za kulturní vyzrálost společnosti a pomáhal chránit nejen jednotlivé skupiny živočichů (ptáci, netopýři, další savci), ale především jejich prostředí. V Krkonoších vykonal velké množství práce při územní ochraně parku. Mnoho času a úsilí věnoval plánům péče, tedy nastavování podmínek, jak mají být konkrétní činnosti v jednotlivých plochách vykonávány. Jirka byl tolerantní k jiným názorům, ale ne k dojmům či developerským konvencím. Vědecky podložené závěry prosazoval pro mnohé až zarputile, ne u všech lidí byl proto oblíbený. Známá je v tomto ohledu jeho práce zaměřená na vliv lyžařských areálů, umělého zasněžování a obecně turismu na přírodu. Prosazoval uplatňování cílů a poslání národního parku tak, jak je definuje zákon o ochraně přírody a krajiny, tedy zachování a obnovu přírodních procesů, nikoliv další rozvoj sportovišť a tvrdého turismu. Jirka Krkonoše miloval a často doslova bojoval za zachování jejich přírodního rázu v největší možné míře. Byl však zároveň velmi dobrým vyjednávačem a stratégem. Uměl najít s protistranou společnou nit a dokázal, byť často nerad, nacházet kompromisy.

Jeho vědecké bádání v ČR ponejvíce zasahovalo do Krkonoš a okolí. V Krkonoších Jirka po 40 let sledoval vývoj početnosti ptáků na trvalých sčítacích transektech. Koordinoval desítky dobrovolných ornitologů při kvadrátovém mapování ptáků Krkonoš, aby všechny výsledky následně sepsal do podoby dvou bravurních *atlasů hnízdního rozšíření ptáků Krkonoš* (1999 – s Boženou Gramsz, a 2015 – s Boženou Gramsz a Tomášem Telenským). Atlasy zahrnují české i polské Krkonoše, a i v tomto byl Jirka průkopníkem – jednalo se o první významný odborný počin, na kterém se podíleli odborníci obou národních parků. Srovnáme-li oba atlasy, vidíme Jirkovu vysokou odbornost a přehled – nechtěl ustrnout na místě, metodiku sčítaní a jeho vyhodnocení konzultoval s nejlepšími českými i evropskými kapacitami.

Ze všech horských druhů ptáků se Jirka nejvíce věnoval tetřívku obecnému, našemu nejohroženějšímu lesnímu kurovi. Důvody úbytku jeho početnosti Jirkovi nedaly spát, často se i ve svých článcích ptal, zda v ČR tetřívek přežije. Jak bylo Jirkovi vlastní, neuměl věcem jen nečinně přihlížet. Nejprve zavedl v 90. letech pravidelné tříleté sčítání tokajících kohoutů. Následně se podílel na genetickém průzkumu a osvětových článcích, až nakonec napsal šestiletý projekt na záchranu tetřívka v ČR. V rámci projektu dostal tetřívek 18 nových ploch bezlesí a byly zkoumány podstatné environmentální parametry ovlivňující přežití tetřívka v ČR (fragmentace stanovišť, rušení, genetická struktura, míra predace…). Podaří-li se pokračovat v Jirkově usilovné práci s tetřívkem a ochranou jeho prostředí, věříme, že tetřívek bude zachráněn.

Kromě ptáků Jirka dlouhodobě organizoval sčítání zimujících netopýrů ve štolách od Krkonoš až po Orlické hory. Uvědomoval si, že netopýři jsou zranitelnou složkou bioty, a inicioval rozsáhlý výzkum na zjištění druhového složení, letové aktivity a možnosti ochrany chiropterofauny v Krkonoších. K hnízdním atlasům ptáků proto přibyla v roce 2015 poutavá monografie *Netopýři českých a polských Krkonoš*.

V práci i ve volném čase Jirku vždy fascinovala příroda, zejména vysokohorská, málo pozměněná člověkem. Několikrát navštívil Himálaj a jeho snem od mládí bylo dostat se na vysoký sever. To se mu v posledních letech splnilo a opakovaně zamířil na Špicberky, kde se podílel na studiu rybáků dlouhoocasých. Na cesty na „pustý" Svalbard se vždy strašně těšil a vyprávěl, že si tam nesmírně odpočine.

Jirka byl činný i v mezinárodní ochraně přírody. Byl dlouholetým odborným expertem při zastupování ČR v Úmluvě o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů. V posledních letech se velmi věnoval otázce olova a používání olověných střel. Jeho názorová neshoda s podle jeho mínění nedostatečně aktivním postojem naší vlády k této problematice vedla k jeho rezignaci na tuto pozici. V tomto byl Jirka zásadový a důsledný.

Velmi se zasloužil o zřízení bilaterální Biosférické rezervace Krkonoše/Karkonosze v roce 1992 a zařazení krkonošských rašelinišť mezi ramsarské lokality v roce 1993 a posléze v roce 2009 mezi přeshraniční ramsarskou lokalitu spolu se subalpínskými rašeliništi na polské straně. Byl dlouholetým členem Českého ramsarského výboru.

Jako vynikající ornitolog a zároveň zkušený ochranářský praktik byl přizván jako jediný zástupce ochrany přírody do technicko-normalizační komise zřízené MŽP pro vytvoření normativního dokumentu pro omezení rušivých účinků umělého osvětlení.

Jirka vynikal schopností pojmenovat problémy, rozklíčovat jejich podstatu a následně také aktivně nalézt funkční nápravu, vždy s pomocí vědeckých poznatků a sběru dat v terénu. Neměl rád dojmy a neověřené informace pro jakákoliv tvrzení. Proto podporoval a velmi často také sám prováděl tolik průzkumů a výzkumů, aby ochrana přírody při argumentaci „nevařila z vody". Uvědomoval si, jak potřebné je pomáhat nejen lokálně. V roce 1980 vstoupil do České společnosti ornitologické (ČSO). Postupně se zapojoval do vedení a snažil se o realizaci různorodých projektů. Od roku 2010 Jirka působil jako předseda České společnosti ornitologické a spolupodílel se na chodu spolku. Zapojil se i do vydávání odborného časopisu Sylvia či

čtvrtletníku Ptačí svět a na dalších zajímavých tiskovinách, filmech či přednáškách. Jirka byl jedním z tahounů ČSO a přispěl k celkovému povědomí lidí o její vysoké odbornosti v celoevropském pohledu. Klid, stabilitu, která z něj vyzařovala, a smysl pro humor propůjčoval na mnohých akcích pro odbornou i laickou veřejnost.

Díky Jirkovu nasazení a vědomí, že ochraně přírody dlouhodobě nejvíce pomůže jasná strategie v podobě dobře zpracovaného plánu péče, se Česká republika zapojila do obsáhlého rozvojového projektu. Cílem česko-gruzínského spojenectví je posilovat dvoustrannou spolupráci v oblasti ochrany biodiverzity, změny klimatu a plnit mezinárodní mnohostranné dohody o životním prostředí. Jirka se podílel necelých 10 let na přípravě podkladů pro plány péče v jedinečných chráněných územích Gruzie Tušsku a Aragvi a mezi gruzínskými kolegy si záhy vydobyl velký respekt, kombinovaný zároveň u řady z nich s velkým přátelstvím.

Jirka byl velký ochránce krkonošské tundry a nehasnoucí propagátor lidských hodnot. Takto jej znají lidé nejen v České republice a Gruzii, ale například také na Špicberkách, v Indii, Arménii, Polsku a v dalších zemích, kam ho pracovní cesty zaválly. Přes všechnu erudovanou práci, co za ním byla za ta léta vidět v ochraně přírody, to byl především člověk velmi laskavý, otevřený, přátelský a velmi obětavý. Často neznal sobot a nedělí, když mu šlo o to, prosadit prospěšný záměr či myšlenku. Měl specifický, často černý smysl pro humor a pevné morální zásady. Angažoval se v mnoha organizacích bojujících za lidská práva. V roce 2007 stál u zrodu organizace Namaste Nepál, která se snaží pomáhat chudým lidem pod štíty Himálaje ve spolupráci s nepálskou nadací Development of Children and Women Center (DCWC). Jejím posláním je rozvojová, humanitární, vzdělávací a kulturní podpora lidí v Nepálu a také bližší poznání o Nepálu pro lidi v České republice. Mezi další uskupení, jehož byl součástí, patří „Češi Tibet podporují“, které monitoruje lidská práva, kulturní a náboženské svobody a stav životního prostředí v Tibetu a v Číně. Zastává se nespravedlivě stíhaných a vězňů svědomí. Podporuje sebeurčení Tibeťanů cestou dialogu mezi čínskou vládou a zástupci Tibeťanů. Jirka se veřejně angažoval i v KRNAP, kde každoročně vyvěšoval vlajku Tibetu a pořádal povídání Tibet očima Krkonošáků.

Někteří si ho budeme pamatovat jako neohroženého bojovníka pečujícího o záchranu krkonošské přírody, jiní jako jednu z vůdčích osobností české zoologie v celorepublikovém, potažmo celoevropském kontextu. Všichni jeho blízcí si Jirku navždy ponesou ve své mysli jako velmi příjemného, skromného, nesmírně obětavého a velmi erudovaného člověka. Dobrého člověka hodného následování. ■

Nezbývá než vzkázat – Jirko, budeš nám tu velmi chybět.

Václav Tomášek, Jan Materna

NOVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny

(přehled vybraných aktualit z období říjen–listopad 2022)

Právní předpisy

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 4/2022 Sb., o vyhlášení přírodní památky Vystrkov

Agentura na území Středočeského kraje, v katastrálních územích Jince a Jince v Brdech, vyhlásila přírodní památku Vystrkov a stanovila její bližší ochranné podmínky.

Účinnost 4. 10. 2022

Nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky č. 5/2022 Sb., o zrušení přírodní památky Lhota u Dynína

Agentura na území Jihočeského kraje zrušila přírodní památku Lhota u Dynína. Předmět ochrany území se již nevyskytuje v rozsahu a kvalitě, které by odůvodňovaly nutnost existence maloplošného zvláště chráněného území. Území bude nadále chráněno v rámci II. zóny CHKO Třeboňsko.

Účinnost 19. 10. 2022

Judikatura ČR

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 As 153/2021-19 ze dne 18. 10. 2022

Soud se zabýval problematikou odpovědnosti zadavatele prací za spáchání přestupku poškození dřevin rostoucích mimo les zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. V projednávané věci si město Klatovy objednalo soukromou společnost k realizaci projektu lanového centra. V rámci projektu byly do kmenů vzrostlých stromů instalovány šrouby na uchycení lan, a tím došlo k jejich poškození.

Město Klatovy projekt lanového centra zadalo k vypracování projektové dokumentace a následné práce objednalo u zhotovitele, kterého vybralo ve výběrovém řízení. Připevnění lanové konstrukce na stromy bylo podstatou zadané stavby a projektu. Město nijak nenamítalo, že by se zhotovitel od projektového zadání odchýlil, a potvrdilo převzetí díla.

Za této situace je dle soudu již nadbytečné požadovat doplnění dokazování ve věci týkající se faktické činnosti zaměstnanců v rámci stavby (zda město kontrolovalo zaměstnance a dávalo jim k provedení prací pokyny) či doplnění smluvní dokumentace vztahující se k realizaci stavby či dokumentace k převzetí hotového díla.

Ačkoli tedy město Klatovy samo stavbu neprovádělo, bez jeho vůle a jednání by škodlivý následek vůbec nenastal. Onu škodlivou činnost tak představovala samotná stavba a zadavatelem navržený způsob jejího provedení.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 105/2021-35 ze dne 9. 11. 2022

Soud prozkoumával rozhodnutí o přestupku dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který spáchala Skupina ČEZ tím, že při rekonstrukci sloupu elektrického vedení vysokého napětí neopatřila odpínač ochrannými prostředky, které účinně zabrání usmrcování ptáků elektrickým proudem, v rozporu s § 5a odst. 5 zákona o ochraně přírody a krajiny. Tím zároveň došlo k porušení § 5 odst. 3 tohoto zákona, které stanoví právnickým osobám povinnost v energetice postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému zraňování nebo úhynu

živočichů, kterému lze zabránit technicky i ekonomicky dostupnými prostředky.

Soud se nejdříve zabýval námitkou ČEZ o tom, zda lze danou činnost považovat za rekonstrukci vedení. Opatření provedení ČEZ spočívala v tom, že poškozený úsekový odpínač byl vyměněn a osazen novým a v souvislosti s tím došlo i k opravě a částečné výměně stávajícího uzemnění sloupu. Jednalo se o plánovanou výměnu nefunkčního úsekového odpojovače, při které byl proveden větší zásah, a nešlo pouze o obnovení stavu před poruchou výměnou některých prvků, tedy o pouhou opravu. Nejvyšší správní soud potvrdil závěry z prvoinstančního řízení, že provedený zásah na sloupu lze považovat za rekonstrukci elektrického vedení, a tudíž měly být instalovány ochranné prvky pro ptactvo. Výměnou úsekového odpojovače došlo k prodloužení jeho životnosti, což je jeden z pojmových znaků rekonstrukce.

ČEZ dále namítala, že § 25 odst. 11 písm. g) energetického zákona, který povinnost provést opatření k ochraně ptactva v této situaci neukládá, je ustanovením speciálním vůči § 5a odst. 5 zákona o ochraně přírody a krajiny, za jehož porušení byla společnost potrestána. Nejvyšší správní soud se i v tomto bodě ztotožnil s výkladem prvoinstančního soudu, dle kterého není překážkou potrestání za přestupek podle zákona o ochraně přírody a krajiny skutečnost, že zmíněné ustanovení energetického zákona povinnost provést opatření proti úhynu ptáků v situaci jako je tato neukládá. Pravidlo uvedené v § 5a odst. 5 zákona o ochraně přírody a krajiny se vztahuje na *každého, kdo buduje nebo rekonstruuje nadzemní vedení vysokého napětí*. § 25 odst. 11 písm. g) energetického zákona ukládá povinnosti pouze *provozovateli distribuční soustavy* a samostatně upravuje situace, v nichž se uplatní. Skutečnost, že je ČEZ v režimu energetického zákona provozovatelem distribuční soustavy, ji nezbavuje možné odpovědnosti v režimu složkových zákonů na ochranu životního prostředí.

Judikatura Evropského soudního dvora

Rozsudek ve věci C278/21 Dansk Akvakultur proti Miljø- og Fødevareklagenævnet ze dne 10. 11. 2022

Soudní dvůr se zabýval otázkou výkladu čl. 6 odst. 3 směrnice 92/43/EHS o stanovištích, který stanoví povinnost posuzování vlivů plánů a projektů na lokality NATURA 2000. V projednávané věci se jednalo o žádost již fungující rybí farmy o povolení ke zvýšení množství uvolňovaného dusíku o 0,87. Rybí farma se nachází v blízkosti lokality NATURA 2000.

Příslušné orgány povolení udělily, nicméně neprovedly posouzení v souladu s požadavky čl. 6 odst. 3 směrnice, jelikož posuzovaly pouze individuální projekt (tj. zvýšení množství uvolňovaného dusíku), a nikoliv už otázku, zda může mít společně se třemi sousedními rybími farmami významný vliv na předmětnou naturovou lokalitu.

Soudní dvůr se nejdřív zabýval otázkou, zda musí být čl. 6 odst. 3 směrnice vykládán tak, že se použije i na situaci pokračování v provozu již existujícího zařízení, která nezahrnuje změnu činnosti v porovnání s uděleným povolením, pokud zároveň nebylo provedeno řádné posouzení kumulativních vlivů všech rybích farem v oblasti. Pokračování činnosti povoleného zařízení za nezměněných podmínek v zásadě nepodléhá povinnosti provést posouzení stanovené v tomto ustanovení. Nicméně v případě, že se

1) posouzení, které předcházelo tomuto povolení, týkalo pouze vlivu tohoto projektu posuzovaného samostatně bez ohledu na jeho kombinaci s jinými projekty, a
2) pokud toto povolení podmiňuje pokračování činnosti udělením nového povolení stanoveného vnitrostátním právem, musí mu předcházet nové posouzení v souladu s požadavky směrnice.

Vnitrostátní soud dále položil otázku, zda je pro posouzení věci relevantní, že byl vydán národní vodohospodářský plán pro období let 2015–2021, který zohledňuje přítomnost rybích farem v dané oblasti a počítá s uvolňováním určitého objemu dusíku s cílem zajistit, aby stávající rybí farmy mohly využívat svých stávajících povolení. Dle Soudního dvora musí být zjištění, hodnocení a závěry obsažené v posouzení úplné, přesné a konečné a musí vyvrátit jakoukoliv důvodnou vědeckou pochybnost o účincích tohoto plánu nebo projektu na dotčenou lokalitu. Zohlednění těchto předchozích posouzení postačuje k vyloučení existence nebezpečí významných škodlivých účinků projektu na lokalitu jen tehdy, pokud se vědecké údaje a údaje o životním prostředí od jejich provedení nezmění a pokud neexistují jiné plány nebo projekty, které by měly být zohledněny a nebyly, či nebyly zohledněny v plném rozsahu či nesprávně.

Další dokumenty

Metodiky samostatného oddělení bezpečnosti a krizového řízení „Vyhodnocení rizika a předpověď přírodních požárů v bezprostředním okolí povrchových zdrojů pitné vody“ a „Prevence vzniku a šíření přírodních požárů v bezprostředním okolí povrchových zdrojů pitné vody“

(Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXXII, říjen 2022, částka 7, č. j. MZP/2022/050/515)

Dle ministerstva je nutné počítat se stoupající frekvencí a závažností přírodních požárů. S cílem pomoci při přijímání opatření pro prevenci přírodních požárů proto vydalo v přílohách Věstníku dvě metodiky týkající se požárů v bezprostředním okolí povrchových zdrojů pitné vody.

Sdělení odboru posuzování vlivů na životní prostředí a integrované prevence Ministerstva životního prostředí o zveřejnění aktuálního Seznamu odborně způsobilých osob dle § 6 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci

(Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXXII, říjen 2022, částka 7, č. j. MZP/2022/050/515)

Věstník obsahuje tabulku s aktuálním seznamem odborně způsobilých osob dle § 6 zákona o integrované prevenci (k 31. 8. 2022).

Sdělení odboru posuzování vlivů na životní prostředí a integrované prevence MŽP o autorizovaných osobách (ve smyslu zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí

(Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXXII, říjen 2022, částka 8, č. j. MZP/2022/050/552)

Věstník obsahuje úplný seznam autorizovaných osob pro oblast posuzování vlivů na životní prostředí k 14. 11. 2022. ■

Uvedené dokumenty včetně příloh jsou uveřejněny na webu Ústředního seznamu ochrany přírody (http://drusop.nature.cz/).

Aktuality sestavuje Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu AOPK ČR, kontakt: paula.filipova@nature.cz

SUMMARY

Pešout P. & Šíma J.: What Does the European Union's Nature Restoration Law Mean for Nature Restoration in the Czech Republic?

On 22 June 2022, the European Commission published a proposal of the Regulation of the European Parliament and of the Council on nature restoration as a key legislative tool for the EU Biodiversity Strategy for 2030 implementation and as a pillar of the European Green Deal. The Regulation does not aim at restoring ecological functions in natural habitats only, but also in the landscape as a whole, groups of ecosystems of farmland, cities, forests, watercourses or on habitats important for pollinators. Most measures do not focus on specially protected parts of nature, but on the landscape managed and inhabited by humans. It is clear that without total improvement in the state of farmland/agroecosystems, forests and water ecosystems, without changes in approaches in land-use/territorial planning the targets simply cannot be reached. In freshwater ecosystems, there is e.g. a commitment that at least 25,000 km of negatively affected rivers will be restored into free-flowing rivers by 2030 through the removal of primarily obsolete barriers and the restoration of floodplains and wetlands. For forests, the Regulation assigns to EU Member States to enhance diversity/heterogeneity in their species, age and spatial structure aiming at increasing their quality, resilience/resistance and biological diversity. The Regulation's cornerstone is developing the National Nature Restoration Plan of the Czech Republic: to meet its goals and targets, it will be necessary to ensure appropriate financial support through adapting both EU and national financial tools. In addition, monitoring schemes have to be complemented and after it will be debated, changes in the Regulation itself should be expected. ▪

Čamská K.: Shall It Be Necessary to Enhance a New Common Agricultural Policy?

The Common Agricultural Policy (CAP) is a key tool for ensuring sustainable landscape and biodiversity managed linked to agricultural land within the European Union. The just completed draft CAP for the period 2023-2027 is confronted with that of the Nature Restoration Law. The latter is based on specific objectives for grassland habitats that fall within the scope of Directive 92/43/EEC on the protection of natural habitats, wild animals and wild plants, commonly known as the Habitats Directive. It requires the introduction of such measures on agro-ecosystems, so that it manifests itself in a change in the trend in the status of insects, birds and soil from negative to positive. ▪

Hofmeister J. & Svoboda M.: What Does the European Union's Nature Restoration Law Mean for Forests in the Czech Republic?

The EU Nature Restoration Law sets an ambitious and highly demanding, but if fully implemented effective target to carry out measures to improve the state in natural habitats by 2050 everywhere where necessary, *i.e.* in all ecosystems in need of restoration, but by 2030 at least on 20% of the European Union's land and sea areas. If nature should be really restored within the EU, a way the Regulation is implemented is of the utmost importance. Not only in forests but particularly there we should employ creative forces of nature when at the same time reasonably applying management approach. If we are able to establish a functioning network of forest habitats on the landscape level or even better on sub-national one open to impacts of natural disturbances and more comprehensive food webs the latter including large herbivores as well as their predators, we will be surprised that huge proportion of workload in specific open forest space management can be done just by nature itself instead of humans. Thus, nature conservation effort could be more focused on spatially small and in the cultural landscape isolated sites having been left out of reach of positive effects of restored forest ecosystems. ▪

Knižátková E. & Havel P.: The National Commitment to Increase the Coverage and to Improve the State of Protected Areas in the Czech Republic

Similarly to other European Union Member States, the Czech Republic should present a particular proposal how to increase the coverage as well as protection and management intensity in protected areas by the end of 2022. The task is included in the EU Biodiversity Strategy for 2030 which considers effectively managed protected areas as one of the key tools to halt biodiversity decline and loss and which aims at protecting 30 % of the EU's land, a third of it strictly. Contributions of individual EU Member States should take into account different conditions and reflect their real importance for biodiversity conservation. What can be in the above time period offered feasibly by the Czech Republic has been debated by experts. Moreover, it has been more and more clear that biodiversity decline and loss cannot be halted by protected areas only and the efforts should also by targeted on the landscape outside protected areas (the non-protected landscape) aiming also at its restoration. Both efforts should reasonably complement each other: for this purpose, the new EU initiative provides a quite good background. ▪

Kujanová K. & Marek P.: Will the European Union's Regulation on Nature Restoration Match Water Framework Directive Unmatched Ambitions?

The Water Framework Directive (Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy, hereinafter WFD) has been implemented in the Czech Republic more than two decades. Nevertheless, the implementation has been very slow providing only minimal impacts on improving the state of waters as a whole. The proposed Nature Restoration Law published by the European Commission on 22 June 2022 offers a new challenge to really meet the particular targets within free-flowing watercourses. Moreover it has been a question whether the EU Member States are even when making every effort able to honour a joint commitment to restore 25,000 kilometres of free-flowing rivers. Based on the experience raised during improving morphological state of watercourses and removing barriers in the Czech Republic during the past 30 years, it is clear that due to the recent and current rates the Czech Republic will not be able to match its fair commitment, even just formally. If the Czech Republic should be able to match the fair part of the commitment to restore free-flowing rivers, in addition to significantly increased effort to implement the measures more attention has to be paid to prepare an infrastructure for applying the Regulation in the field and to positively motivate the general public. Nevertheless, cooperation among various sectors and responsible involvement of all the institutions and components

dealing in practice with water ecosystem management is a fundamental precondition of the Regulation's successful implementation across the country. ■

Just T.: Have We Been Prepared to Use of Benefits of Floods for Improving the State of Watercourses in the Czech Republic?

Floods occurred in the Czech Republic in 1997 and 2022 made difficulties nobody had been prepared to face and most people involved in their mitigation did their best. Definitely it was possible to do a lot of issues better, inter alia, during controlling damages caused on watercourses by the floods. The devastating floodings offered also lessons learnt from involvement of the State Nature Conservancy authorities which can help to avoid doing useless and harmful steps, and on the contrary some positive aspects of floods can be used. Based on knowledge from the past floods e.g. it is clear that riparian woody plant growths had been often accused of causing the disaster: therefore, they were consequently cut. Positive functions of the growths, e.g. buffering overbank flows or capturing the material brought by flood waves particularly outside built-up areas were ignored. Therefore, a two-step assessment is needed because it allows distinguish what is a real damage and what to some extent accepted changes. Applying reasonable approach, flood damages can be a useful tool for restoring the natural state in the selected watercourses. ■

Vačkářová D.: The National Platform on Ecosystem Services in International Context of Nature Conservation and Restoration

A founding meeting of the National Platform on Ecosystem Services was held within the framework of the integrated LIFE project One Nature in Prague in October 2022. Its establishment reflects a long-term development in ecosystem service assessment both in the Czech Republic and abroad. At present we witness shifts in nature conservation goals and ways which has been increasingly including ecosystem services, nature's contributions to people and in a broader context nature's values. The Convention on Biological Diversity's Strategic Vision speaks on living in harmony with nature by 2050, the EU Biodiversity Strategy for 2030 on bringing nature back into our lives. Therefore, the National Platform on Ecosystem Services' goal is to support science-policy interface dialogue in the field of ecosystem services. Assessment of ecosystems and services they provide is defined as a social process through which the findings of science concerning the causes of ecosystem change, their consequences for human well-being, and the management and policy options are evaluated (Allison & Brown 2017). The approach requires a coordinated discussion among scientists, politicians, decision-makers and other key stakeholders. ■

Rozsypálek J., Polochová V., Bábek J., Javorský D., Prouza M., Martinek P. & Klečka J.: Knowledge on Possibilities How to Inhibit Expansive Growths of the European Mistletoe

In the Czech Republic, expansive spreading of the hemiparasite European mistletoe (*Viscum album*) has becoming a huge issue of national importance not only for woody plants growing outside forests, but also for forest stands themselves. The greatest trouble is caused by the fact that the evergreen shrub infests a lot of important broad-leaved deciduous and conifer woody plant species. Although the initial damage caused to a host woody plants is rather negligible (chronic), European mistletoe spreading should not be underestimated. Due to very rapid to expansive spreading, after five to ten years since the appearance of the first little shrubs the mistletoe becomes a pathogenic agent causing acute dying of hundreds to thousands of woody plants. The most effective defence has been proved to be prevention against and early treatment of mistletoes, as long as its distribution has not been covered continuously an area but has been localised at a few trees only. Comparing effectiveness of mechanical and chemical eradication of mistletoe is very difficult and their application in the field depends on the current state of the respective woody plant and the intensity of infestation. In medium infested trees, combination of mechanical (periphery and thin branches of a tree) and chemical (where it is not possible to remove the parasite by a cut) treatment should be applied. In medium heavily infested trees with decreased vitality chemical treatment should be preferred while in heavily infested trees, if they are not veteran/memorial or otherwise important trees, it is suitable to remove of the respective woody plant. ■

Zajíček P.: An Unexpected Discovery in the Kateřina Cave

The Old Kateřina Cave (the Moravský kras/Moravian Karst, South Moravia) has been known and visited since the prehistoric times. It is evidenced by recently found and dated carbon drawing traces on walls inside the cave. Results of probes carried out close to the prehistoric drawings revealed a finding which could be expected only by hardly anybody. Artefacts found there show that there was a secret money counterfeiting workshop within the Old Kateřina Cave dated by archaeologists back to the late 14th century or the early 15th century. A discovery of a few prehistoric shards younger than the late Neolithic drawings documented at some sites in the Old Kateřina Cave should also be mentioned. Due to the fact that another carbon drawing was dated back to the Hallstatt Period it is clear that the Kateřina Cave has been visited regularly and often since the late Neolithic Period, *i.e.* in the Neolithic period itself, the Bronze Age, the Hallstatt Period and since the early Middle Ages. ■

Mantle G.: 60 Years of Nature Conservation and Restoration in Wiltshire, the United Kingdom

In late July 2022 representatives of the Nature Conservation Agency of the Czech Republic visited the United Kingdom, namely Wiltshire Wildlife Trust (WWT). The WWT was set up in 1962 and many of the founding members were landowners and farmers who were alarmed by the industrialisation of agriculture and the widespread use of pesticides. The first area purchased in 1970 was a small meadow in the upper reaches of the River Thames, where there remained an abundance of the Snake's head fritillaries (*Fritillaria meleagris*), with over half the plants having white flowers rather than the typical purple colour. The WWT has since created 42 nature reserves, covering over 1,200 hwectares, representing some of the best wildlife habitat found in the county. Each nature reserve has free public access. Since 2000, knowledge gathered in the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. repeatedly visited by Wildlife Trusts leaders was awe-inspiring for all the Wildlife Trusts in the U.K. In addition to successful meadow restoration, in the past 20 years, the Trust's water team have tackled 110 projects, restoring over 60 kilometres of rivers. ■

OBSAH ROČNÍKU 2022

Autor článku	Název článku	Číslo	str.	Rubrika časopisu
Balák Ivan, Káňa Vlastislav, Koudelka Martin, Suldovská Olga, Světlík Ivo	Pravěké medvídě z Javoříčského krasu	5	9	Výzkum a dokumentace
Baldík Vít	1. ročník konference Kras, jeskyně a lidé	6	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Bauer Petr, Benda Pavel, Härtel Handrij	Ohlédnutí za 50 lety existence chráněné krajinné oblasti Labské pískovce	3	4	Z naší přírody
Bejček Vladimír	Úvodem	5	1	Úvodem
Benda Pavel	Je to už půl století	3	2	Z naší přírody
Benda Pavel, Chvátal Petr	25 let sčítání zimujících letounů v Kaňonu Labe	3	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Bobek Miroslav	Richard Leakey: Výjimečná osobnost s výjimečným osudem	1	IX	Vzpomínky
Cílek Václav	Složená krajina	3	8	Z naší přírody
Čámská Klára	Bude třeba upravit novou zemědělskou politiku?	6	14	Péče o přírodu a krajinu
Čapla Mikuláš, Komárek Jan	Spektrální projev vybraných dřevin v kontextu klimatické změny	4	22	Výzkum a dokumentace
Drbal Karel	Ohlédnutí za Mezinárodním rokem jeskyní a krasu	1	2	Z naší přírody
Drbal Karel	Nové návštěvnické středisko Chýnovské jeskyně	4	26	Zaměřeno na veřejnost
Drbal Karel	6. říjen – Mezinárodní den geodiverzity	5	42	Mezinárodní ochrana přírody
Drbal Karel	14. vědecká konference „Výskum, využívanie a ochrana jaskýň“	6	II	Zprávy, aktuality, oznámení
Elznicová Jitka, Vébrová Dana, Zacharová Johana, Müllerová Jana	Krajina Českého Švýcarska a Labských pískovců v proměnách času	3	12	Péče o přírodu a krajinu
Filipová Paula	Ohrazení pastvin ve světle stavebního zákona a zákona o ochraně přírody	1	28	Právo v ochraně přírody
Filipová Paula	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	1	X	Nové právní předpisy
Filipová Paula	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	2	X	Nové právní předpisy
Filipová Paula	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	3	XII	Nové právní předpisy
Filipová Paula	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	4	X	Nové právní předpisy
Filipová Paula	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	5	XI	Nové právní předpisy
Filipová Paula	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	6	XV	Nové právní předpisy
Froněk Jan, Šrailová Eva	První „Školní les do kapsy“ v ČR	1	32	Zaměřeno na veřejnost
Hanzal Vladimír	Miloš Anděra oslavil 75. narozeniny	5	VII	Medailonky
Hejna Michal	Pěnovce ve Svatém Janu pod Skalou a jejich jeskyně	5	2	Z naší přírody
Hejna Michal, Suldovská Olga	Jeskyně Českého krasu	2	11	Z naší přírody
Hofmeister Jeňýk	Jak převzít svůj díl zodpovědnosti za ochranu biologického dědictví planety? Nejlépe celý	1	8	Názory a polemika
Hofmeister Jeňýk	Přísná ochrana přírody jako jeden z důležitých přístupů k zahování biologické rozmanitosti v ČR	6	V	Názory a polemika
Hofmeister Jeňýk, Svoboda Miroslav	Co znamená evropské nařízení o obnově přírody pro české lesy?	6	19	Péče o přírodu a krajinu
Hofmeisterová Hana	Český kras pro veřejnost	2	36	Zaměřeno na veřejnost
Hošek Michael, Storch David	Zodpovědnost přijměme, ale na základě dat a s rozmyslem	3	27	Názory a polemika
Hromas Jaroslav	75 let od objevu Bozkovských dolomitových jeskyní	5	38	Z historie ochrany přírody
Hromas Jaroslav, Petříček Václav	RNDr. Danuše Turoňová – neuvěřitelných 70	3	X	Medailonky
Hubáčková Anna	Úvodem	1	1	Úvodem
Jarošek Radim, Kletenský Daniel, Galia Tomáš, Škarpich Václav	Management a monitoring říčního dřeva v Odře v CHKO Poodří	2	18	Péče o přírodu a krajinu
Jílková Eliška, Kuldová Blanka	Byla tu, není tu… bude tu?	4	II	Zprávy, aktuality, oznámení
Jitka Jelínková	Regulace ohňostrojů a používání zábavní pyrotechniky – nový odstavec 3 par. 66 ZOPK	2	26	Právo v ochraně přírody
Jongepierová Ivana	Konference velkoplošná ochrana a obnova biodiverzity	3	VIII	Zprávy, aktuality, oznámení
Jongepierová Ivana, Čámská Klára, Broumová Radka	13. konference Society for Ecological Restoration: Restoring Nature, Reconnecting People	5	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Jongepierová Ivana, Javorská Jana	Seminář k poškozování biodiverzity přemnoženou spárkatou zvěří	6	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Jongepierová Ivana, Lustyk Pavel, Chobot Karel	Vzpomínky na Vítka Grulicha	2	IX	Vzpomínky
Judová Jarmila	Poznávací hra pro návštěvníky a další akce k 50 letům CHKO Labské pískovce	3	36	Zaměřeno na veřejnost
Jurajda Pavel, Kalous Lukáš	Nepůvodní druhy ryb ve vodách ČR – stav a priority	4	2	Z naší přírody
Just Tomáš	Jsme připraveni využít přínosů povodní pro zlepšení stavu vodních toků?	6	27	Péče o přírodu a krajinu
Klaudys Martin	Rozhovor s Lubomírem Hanelem ke 40 letům CHKO Blaník	1	42	Rozhovor
Klímová Hřívová Dana, Petruželová Jana, Kotasová Adámková Marie	Revitalizace lučního mokřadu a její vliv na vodní bezobratlé živočichy	2	29	Výzkum a dokumentace
Knižátková Eva, Havel Petr	Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území	6	8	Péče o přírodu a krajinu
Kostiuková Jarmila	Patronáty Skautského institutu – zapojení dětí do ochrany přírody	2	38	Zaměřeno na veřejnost
Koudelka Martin	Vzpomínka na Vladimíra Panoše	4	VII	Medailonky
Koudelka Martin	Okolím Rachavy	5	obálka	Pozvánka na výlet
Krása Antonín	Rozšíření jasoně dymnivkového v Moravském krasu	2	8	Z naší přírody
Kujanová Kateřina, Marek Pavel	Naplní nařízení o obnově přírody nenaplněné ambice Rámcové směrnice o vodách?	6	23	Péče o přírodu a krajinu
Kušnírová Tereza, Šikola Martin	NATURA 2000 se opět rozroste	5	20	Právo v ochraně přírody
Linhart Zbyněk, Patzelt Zdeněk	Dvacet let od založení společnosti České Švýcarsko, o.p.s.	1	34	Z historie ochrany přírody
Mana Vladimír	Jednotné environmentální stanovisko	2	23	Právo v ochraně přírody
Mantle Gary	60 let ochrany přírody a její obnovy ve Wiltshire (UK)	6	44	Mezinárodní ochrana přírody
Martin Klaudys	Tentokrát na Malý Blaník	1	obálka	Pozvánka na výlet
Matrková Jana, Jurajda Pavel, Vlach Pavel	Střevle na Vysočině	1	4	Péče o přírodu a krajinu

Autor článku	Název článku	Číslo	str.	Rubrika časopisu
Miko Ladislav	Budování klimaticky odolné krajiny – vlajková konference českého předsednictví v životním prostředí	5	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Miko Ladislav, Plesník Jan	Předsednictví České republiky v Radě Evropské unie je za dveřmi	3	45	Mezinárodní ochrana přírody
Mlčoch Svatomír, Mazancová Eva	Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny	3	21	Právo v ochraně přírody
Moravec Jan	Naučná stezka Srdcem Českého krasu	2	obálka	Pozvánka na výlet
Moravec Jan	Obnovená příroda na bývalém odkališti Jívka	6	obálka	Pozvánka na výlet
Moravec Jan, Žaitliková Lenka	Zlatý list půlstoletý	4	28	Zaměřeno na veřejnost
Moucha Petr	Úvodem	2	1	Úvodem
Moucha Petr	Z historie vzniku chráněné krajinné oblasti Český kras	2	34	Z historie ochrany přírody
Nováková Alena	Květnatec Archerův – exotický zástupce mykobioty v naší přírodě	4	6	Z naší přírody
Ouhrabka Vratislav	110 let Ponikelské jeskyně	3	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Ouhrabka Vratislav, Tásler Radko	Inventarizace a dokumentace krasových jevů v regionu Krkonoš	5	16	Výzkum a dokumentace
Patzelt Zdeněk	Dokončená revitalizace Sedmihorských mokřadů byla veřejně představena	3	IX	Zprávy, aktuality, oznámení
Patzelt Zdeněk	Velcí zemědělci otevřeně proti ochraně přírody?	3	X	Názory a polemika
Patzelt Zdeněk	Požár v Národním parku České Švýcarsko	4	45	Mimořádná událost
Patzelt Zdeněk	Okolím Kyjova v Českém Švýcarsku	4	obálka	Pozvánka na výlet
Patzelt Zdeněk	Rozhovor s Petrem Křížem – novým ředitelem Národního parku České Švýcarsko	6	42	Rozhovor
Pavlíčko Alois, Heřman Petr, Fric Zdeněk F.	Vyhynul nám v Česku modrásek černočárný?	1	26	Výzkum a dokumentace
Pelc František	Úvodem	3	1	Úvodem
Pelc František	Zachraňovat přírodu něco stojí	3	IX	Zprávy, aktuality, oznámení
Pelc František	Obnova přírody je důležitá. Nezapomínejme ale na její ochranu.	4	1	Úvodem
Pelc František	S přípravou nové lesnické politiky a jejím uvedením do praxe je třeba začít co nejdříve	4	V	Zprávy, aktuality, oznámení
Pelc František	Ohlédnutí za Tony Fitzjohnem (7.7.1945 – 22.5.2022) jedním z největších ochranářů africké divočiny	5	X	Vzpomínky
Pelc František, Pešout Pavel, Ambrozek Libor	Ochrana přírody v Ugandě	4	35	Mezinárodní ochrana přírody
Pešout Pavel	Tomáš Just, průkopník revitalizací vodních toků v ČR jubiluje	1	V	Medailonky
Pešout Pavel	Stoletá historie zákonné úpravy ochrany přírody v České republice	3	40	Z historie ochrany přírody
Pešout Pavel	František Pelc jubiluje	6	VIII	Medailonky
Pešout Pavel, Šíma Jan	Co znamená zákon Evropské unie na obnovu přírody pro Českou republiku	6	2	Péče o přírodu a krajinu
Pešout Pavel, Šíma Jan, Blažejová Eliška, Tomášková Lenka, Filipová Paula, Fuglíková Jana, Hejda Radek, Chobot Karel, Jelínková Jindřiška, Jeřábková Lenka, Lacina David, Mikuláš Ivan, Tenčík Aleš, Vít Petr	Návrh revize ohrožených druhů	5	26	Právo v ochraně přírody
Plesník Jan	Biologická rozmanitost přišla během dvou dnů jak o svého kmotra, tak o patrona	1	38	Z historie ochrany přírody
Plesník Jan	Co ohrožuje africké lvy	1	II	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Za Karlem Gregorem	1	VIII	Vzpomínky
Plesník Jan	BirdLife International o stavu a výhledu evropské avifauny	1	XIII	Recenze
Plesník Jan	Je „nová“ ochrana přírody skutečně nová?	2	44	Mezinárodní ochrana přírody
Plesník Jan	Proč ochranu přírody zajímá původ domácích koní?	2	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	V Janu Jeníkovi odešel komplexní vědec a skutečný ochránce přírody	2	VIII	Vzpomínky
Plesník Jan	Jiné klima – jiný les. Fanta J. Petřík P. (eds)	3	XIII	Recenze
Plesník Jan	Červený seznam IUCN ukazuje na největší hrozby pro přežití druhů	4	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Předsednictví České republiky v Radě Evropské unie začalo i pro AOPK ČR	4	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Global Change Biology, Erica Bree Rosenblum – Recenze	4	XII	Recenze
Plesník Jan	Druh v teorii a praxi ochrany přírody	5	12	Výzkum a dokumentace
Plesník Jan	Spojené státy budou mít nový zákon na ochranu a obnovu flóry a fauny	5	44	Mezinárodní ochrana přírody
Plesník Jan	Pocta Českému krasu přichází z oblak. Nebeské pohledy na Český kras. Jiroušek J.	5	XIII	Recenze
Plesník Jan, Pelc František	Chráněná území ve světě: současný srav a perspektivy dalšího vývoje	4	40	Mezinárodní ochrana přírody
Plesník Jan, Pešout Pavel	Opustil nás Ochránce přírody. Za Václavem Petříčkem	5	VIII	Vzpomínky
Plesník Jan, Pojer František	Všestranný Pavel Kovář slaví sedmdesátiny	4	IX	Medailonky
Plesník Jan, Ucová Silvie, Kaminiecká Barbora, Makal Jakub, Čolobentičová Lenka	Mezinárodní obchod s flórou a faunou v České republice, Evropské unii a ve světě	1	44	Mezinárodní ochrana přírody
Plesníková Marcela, Plesník Jan	Odráží hledání na wikipedii priority veřejnosti v druhové ochraně?	2	V	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesníková Marcela, Plesník Jan	Hodně dobře aplikovaná ekologie, Frouz J. a Frouzová J.	2	XI	Recenze
Pojer František	Rozhovor s Vojenem Ložkem juniorem	2	42	Rozhovor
Pojer František	Čtrnácté zasedání Rady AOPK ČR se konalo v Jeseníkách	5	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Pojer František, Hofmeisterová Hana	Konference k 50. výročí vyhlášení CHKO Český kras	6	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Prach Jindřich, Mottl Josef, Ložek Vojen, Hrůzová Lucie, Veselý Jaroslav, Urban Tomáš, Pojer František	Český kras – půlstoletí pod ochranou CHKO	2	2	Z naší přírody
Prach Karel	úvodem	6	1	Úvodem
Rozsypálek Jiří, Polochová Věra, Bábek Jan, Javorský David, Prouza Michal, Martinek Petr, Klečka Jan	Poznatky o možnostech tlumení expanzivního nárůstu jmelí bílého	6	33	Výzkum a dokumentace
Růžička Tomáš	Konference o invazních druzích	1	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Růžička Tomáš	Česká delegace v Arménii	2	VII	Zprávy, aktuality, oznámení
Růžička Tomáš	Evropský kongres ochranářské biologie v Praze	5	VI	Zprávy, aktuality, oznámení

Autor článku	Název článku	Číslo	str.	Rubrika časopisu
Růžička Tomáš	Konference „Management lesů v chráněných územích zasažených kůrovcovou kalamitou – příležitost ke změně“	5	VI	Zprávy, aktuality, oznámení
Salov Tomáš	Rozhovor s Wernerem Hentschelem	3	38	Rozhovor
Sedláček Ondřej	Modrásek hořcový v České republice	1	15	Výzkum a dokumentace
Stejskal Vojtěch	30 let ochrany přírody a krajiny v judikatuře Ústavního soudu ČR	3	24	Právo v ochraně přírody
Stejskal Vojtěch	Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě	4	18	Právo v ochraně přírody
Storch David	V čem je problém?	6	VII	Názory a polemika
Svoboda Jiří	Poslední lovci, rybáři a sběrači. Interdisciplinární archeologický výzkum v Českém Švýcarsku	3	32	Výzkum a dokumentace
Šafránek Jakub	Nevítané umělecké výtvory v Národním parku České Švýcarsko	3	18	Péče o přírodu a krajinu
Šámalová Pavlína	Dutohlávka horská po 90 letech objevena	2	V	Zprávy, aktuality, oznámení
Šťastný Vojtěch, Bednářová Kateřina	Revitalizace Sedmihorských mokřadů	4	9	Péče o přírodu a krajinu
Šťastný Vojtěch, Riegert Jan	Jaké mokřady jsou pro ptáky nejvhodnější	2	14	Péče o přírodu a krajinu
Šůlová Karolína	Tři instituce se domluvily na spolupráci v ochraně přírody v Zambii	4	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Šůlová Karolína	AOPK ČR má zbrusu nové webové stránky	4	VI	Zprávy, aktuality, oznámení
Šůlová Karolína	Rozhovor s odstupující ministryní životního prostředí	5	36	Rozhovor
Tomášek Václav, Materna Jan	Jiří Flousek – rytíř ochrany přírody našich hor	6	XIII	Vzpomínky
Vačkářová Davina	Národní platforma pro ekosystémové služby v mezinárodním kontextu ochrany a obnovy přírody	6	39	Zaměřeno na veřejnost
Vápeník Lukáš	Malé zamyšlení na téma Národního parku Křivoklátsko	4	VI	Názory a polemika
Vítek Ondřej	Monitoring návštěvnosti v územích spravovaných AOPK ČR	5	33	Zaměřeno na veřejnost
Vlašín Mojmír	Populace užovky stromové ve Vlárském průsmyku a její ochrana	1	20	Výzkum a dokumentace
Zajíček Petr	120 let od první výpravy Karla Absolona na dno Macochy	1	36	Z historie ochrany přírody
Zajíček Petr	Pokračující epigrafický výzkum v Kateřinské keskyni odhalil další neolitické uhlíkové kresby	3	VII	Zprávy, aktuality, oznámení
Zajíček Petr	100 let od propojení Sloupských a Šošůvských jeskyní	4	32	Z historie ochrany přírody
Zajíček Petr	Veřejnosti nepřístupné části jeskyně Na Špičáku	5	6	Z naší přírody
Zajíček Petr	Nečekaný objev v Kateřinské jeskyni	6	37	Výzkum a dokumentace
Zeidler Miroslav	Management dusíku v nelesních společenstvech	4	14	Péče o přírodu a krajinu

KONTAKTY NA AUTORY

Jan Bábek
arborista, lektor
janbabek@centrum.cz

Vít Baldík
Česká geologická služba
vit.baldik@geology.cz

Klára Čámská
AOPK ČR
vedoucí oddělení péče o terestrické ekosystémy
klara.camska@nature.cz

Karel Drbal
Správa jeskyní ČR
náměstek ředitele
vedoucí Chýnovské jeskyně
drbal@caves.cz

Paula Filipová
AOPK ČR
vedoucí samostatného právního oddělení pro státní správu
paula.filipova@nature.cz

Petr Havel
MŽP ČR
vedoucí oddělení soustavy Natura 2000
petr.havel@mzp.cz

Jeňýk Hofmeister
Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a dřevařská
katedra ekologie lesa
jenyk.hofmeister@email.cz

David Javorský
Mendelova univerzita v Brně
Lesnická a dřevařská fakulta
xjavors1@mendelu.cz

Jana Javorská
AOPK ČR
oddělení druhové ochrany rostlin
jana.javorska2@nature.cz

Ivana Jongepierová
AOPK ČR
oddělení MZCHÚ
ivana.jongepierova@nature.cz

Tomáš Just
AOPK ČR, RP Střední Čechy
vedoucí oddělení péče o přírodu a krajinu
tomas.just@nature.cz

Jan Klečka
AOPK ČR
ředitel RP SCHKO Poodří
jan.klecka@nature.cz

Eva Knižátková
AOPK ČR
vedoucí oddělení MZCHÚ
eva.knizatkova@nature.cz

Kateřina Kujanová
AOPK ČR
oddělení péče o vodní ekosystémy
katerina.kujanova@nature.cz

Gary Mantle
Wiltshire Wildlife Trust
garyhome@dsl.pipex.com

Pavel Marek
AOPK ČR
oddělení péče o vodní ekosystémy
pavel.marek@nature.cz

Petr Martinek
Mendelova univerzita v Brně
Lesnická a dřevařská fakulta
petr.martinek@mendelu.cz

Jan Materna
Správa Krkonošského národního parku
vedoucí oddělení ochrany přírody
jmaterna@krnap.cz

Zdeněk Patzelt
časopis Ochrana přírody
šéfredaktor
Patzelt.Zdenek@seznam.cz

Pavel Pešout
AOPK ČR
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
pavel.pesout@nature.cz

František Pojer
AOPK ČR, RP Střední Čechy
vedoucí SCHKO Český kras
frantisek.pojer@nature.cz

Věra Polochová
AOPK ČR, RP SCHKO Poodří
vedoucí oddělení péče o přírodu a krajinu
vera.polochova@nature.cz

Karel Prach
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Přírodovědecká fakulta, katedra botaniky
prach@prf.jcu.cz

Michal Prouza
Správa Krkonošského národního parku
strážce ochrany přírody
mprouza@krnap.cz

Jiří Rozsypálek
Mendelova univerzita v Brně
Lesnická a dřevařská fakulta
Ústav ochrany lesů a myslivosti
jiri.rozsypalek@mendelu.cz

Jan Šíma
MŽP ČR
ředitel odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků
jan.sima@mzp.cz

David Storch
Univerzita Karlova v Praze
Centrum pro teoretická studia a katedra ekologie
Přírodovědecké fakulty
storch@cts.cuni.cz

Miroslav Svoboda
Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta lesnická a dřevařská
katedra ekologie lesa
svobodam@fld.czu.cz

Václav Tomášek
AOPK ČR
RP SCHKO Beskydy
vaclav.tomasek@nature.cz

Davina Vačkářová
Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.
vackarova.d@czechglobe.cz

Petr Zajíček
Správa jeskyní ČR
zajicek@caves.cz